
Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet

Oktober 2015

ERFARINGER MED
INDBRUDSFØREBYGGELSE I HOLLAND,
ENGLAND, SVERIGE OG DANMARK

INDHOLD

1	Forord.....	1
2	Indledning.....	2
	2.1 Metode	3
3	Sammenfatning.....	4
	3.1 Holland.....	8
	3.2 England (og Wales).....	9
	3.3 Sverige.....	10
	3.4 Danmark.....	11
4	Holland	12
	4.1 Baggrund.....	12
	4.2 Beskrivelse af PKVW-ordningen	15
	4.3 Udvikling og evaluering.....	20
	4.4 Resultater af PKVW.....	21
5	England.....	24
	5.1 Baggrund.....	24
	5.2 Beskrivelse af SBD-ordningen	29
	5.3 Udvikling og evaluering.....	31
	5.4 Resultater af SBD.....	31
6	Sverige.....	38
	6.1 Baggrund.....	38
	6.2 Kriminalitetsforebyggende tiltag og resultater.....	39
7	Danmark.....	45
	7.1 Baggrund.....	45
	7.2 Erfaringer	51
8	Kilde og litteraturliste.....	55
	8.1 Holland.....	55
	8.2 England	56
	8.3 Sverige.....	57
	8.4 Danmark.....	58
9	Bilag.....	60

1 FORORD

Denne rapport er resultatet af en undersøgelse udført af NIRAS i 2015 for Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet, som har det formål at belyse indbrudsforebyggende tiltag, der er særligt effektive og relevante for den almene boligsektor i Danmark.

Rapporten indeholder en afdækning af de tiltag, der er brugt til indbrudsforebyggelse i Holland, England (og Wales), Sverige og Danmark. Hovedvægten er lagt på Holland, som siden 1996 har haft en velfungerende certificeringsordning for indbrudsforebyggelse.

Rapporten har fokus på de indbrudsforebyggende tiltag, der omhandler private hjem, herunder tiltag i selve boligen og bygningens design, såvel som forebyggende adfærd og forebyggelse i boligområdernes tilknyttede arealer.

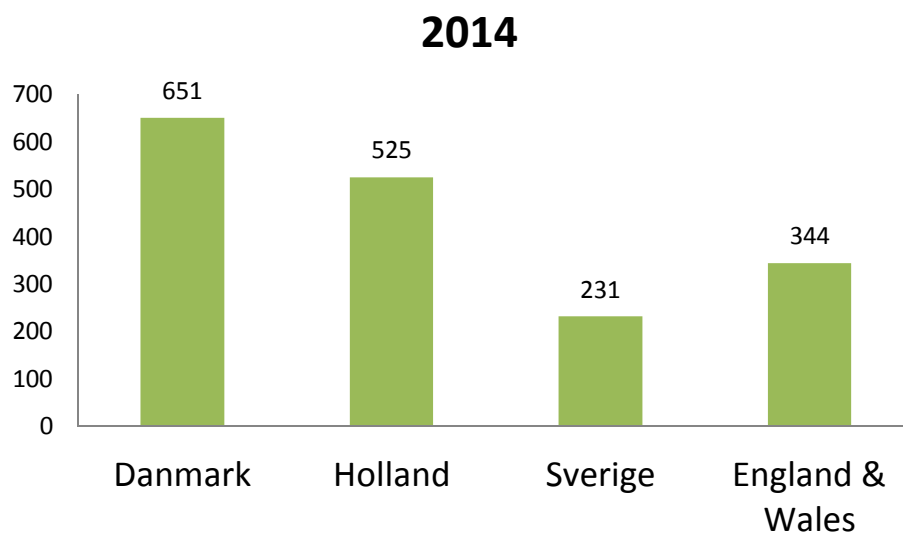
2 INDLEDNING

Undersøgelsen tager afsæt i, at Danmark i dag oplever en relativ høj indbrudsrate i private hjem sammenlignet med andre EU-lande. Det viser den offentliggjorte statistik udarbejdet af Eurostat, som er blevet en fælles reference, der benyttes af både brancheforeninger og medier, og som også er benyttet i denne rapport.

Undersøgelsen skal ses som et bidrag til at vende denne udvikling ved at analysere udenlandske erfaringer med indbrudsforebyggelse. Gode erfaringer og specielt effektive tiltag kan formidles og integreres i planlægning af den fremtidige indbrudsforebyggelse i Danmark.

Figur 1

Indbrudsraten per 100.000 indbyggere i 2014 (EUROSTAT og national statistik)

Der er stor forskel på indbrudsraten i de lande, der indgår i undersøgelsen. I 2014 havde Sverige den laveste indbrudsrate på ca. 1/3 af den danske. I England og Wales var indbrudsraten omtrent den halve af Danmarks og i Holland var indbrudsraten 2/3 af den danske.

Selv om indrapportering til Eurostat er behæftet med usikkerhed på grund af forskelle i de enkelte landes lovgivning og praksis, har Danmark tydeligvis en meget høj indbrudsrate.

Undersøgelsen bidrager til at afdække og beskrive forskelle i måden, de fire lande organiserer indbrudsforebyggelse. Ligeledes identificeres særligt effektive metoder, der i fremtiden kan anvendes i Danmark.

2.1 Metode

Undersøgelsen omhandler indbrudsforebyggende tiltag i Holland, England (og Wales), Sverige og Danmark. For at afdække de fire landes metoder til indbrudsforebyggelse, er der indhentet informationer gennem desk-studier, som er blevet suppleret med interviews af eksperter i de respektive lande. Informationerne er indhentet fra de relevante myndigheder og organisationer, som arbejder med indbrudsforebyggelse. Det vil sige politiet, andre offentlige myndigheder og branche- og interesseorganisationer.

Indbrudsstatistik er baseret på udtræk fra den europæiske statistiktjeneste, Eurostat, i perioden 1993-2013 suppleret med nationale statistikker om den seneste udvikling i indbrudsraten for private hjem frem til 2014.

Indsatsen mod indbrud er sammenholdt med historikken for hvert lands indbrudsforebyggende tiltag for på den måde at illustrere de forskellige initiativers effektivitet. Det anerkendes dog, at mange variable kan have en effekt, og at udviklingen i indbrudsraten derfor ikke er et direkte mål for effektiviteten af et indbrudsforebyggende tiltag.

Baseret på de indsamlede informationer er der foretaget interview med i alt syv eksperter fordelt på de fire lande. Interviewene har haft til formål at underbygge og uddybe forhold omkring indbrudsforebyggelsen, som ikke kan afdækkes alene med rapporter og statistik. Desuden har ekspertudtalelserne i et vist omfang givet mulighed for at inddrage de seneste - endnu ikke offentliggjorte - informationer og resultater samt nye, planlagte tiltag.

Rapportens afsnit 3 er en sammenfatning af de detaljerede undersøgelser, hvor de mest relevante erfaringer og effektive metoder til indbrudsforebyggelse er beskrevet. Desuden indeholder dette afsnit en sammenligning af udviklingen i indbrudsrater for de fire lande, samt en kort opsummering af de vigtigste indbrudsforebyggende initiativer i hvert land.

3 SAMMENFATNING

Undersøgelsen viser overordnet, at der er stor forskel på, hvordan myndighederne i de fire lande har valgt at gennemføre tiltag om indbrudsforebyggelse.

Holland og England (og Wales), hvor indbrudsraten historisk har været høj, har valgt en veldokumenteret, systematisk tilgang til at beskytte boliger imod indbrud, der er baseret på krav og standarder for indbrudssikre døre og vinduer. Hertil kommer mere omfattende certificeringsprogrammer. Certificeringen foretages ud fra veldefinerede krav til indbrudsforebyggelse, som skal opfyldes for at opsætte skiltning i en bolig eller et helt boligområde. Begge lande har reduceret indbrudsraten markant. I Holland er indbrudsraten halveret og i England er indbrudsraten reduceret til en tredjedel.

I Sverige, der historisk har en lav indbrudsrate og i Danmark, der har en høj indbrudsrate er der ikke krav til indbrudssikre døre og vinduer eller certificeringsprogrammer, der stiller specifikke krav til indbrudssikring. Indbrudsforebyggelse er her derimod udelukkende baseret på samarbejde mellem politiet, Direktoratet for Kriminalforsorgen og interesseorganisationer. Informationsarbejde om indbrudsforebyggelse foretages af bl.a. Det Kriminalpræventive Råd, Forsikring & Pension, SikkerhedsBranchen og mange andre. De overordnede rammer og fokusområder er beskrevet på regeringsniveau i programmer som "Alles vårt ansvar" i Sverige og "Indbrudspakken 2010" i Danmark.

Certificeringsordninger

Undersøgelsen viser, at indbrudsforebyggelse efter et certificeringsprogram med skiltning er et effektivt middel til at reducere indbrudsraten med helt op til 80-95 %.

Udbredelsen af de mere omfattende certificeringsordninger i de to undersøgte lande Holland og England er begrænset. Det er under 10 % af boligerne i Holland, og i England et begrænset, men udokumenteret omfang, primært rettet mod almene boliger.

I Holland er certificeringskravene udarbejdet i en "Bottom-up-proces" ved at samarbejdet fra starten er foregået mellem politiet, byggebranchen og andre interessenter. Dette har medført, at certificering har en udbredt accept både i byggebranchen og blandt beboere. Undersøgelser viser, at certificeringen giver beboerne større tryghedsfølelse og dermed efterspørges af beboerne.

I England er der omvendt skepsis fra beboere ved en certificeringsordning, fordi de mener, at skiltning med certificeringen indikerer, at der er tale om et krimi-

nalitetsbelastet boligområde. Denne skepsis kan hænge sammen med, at udarbejdelse af kravene til certificering ikke i samme grad som i Holland er foregået ved samarbejde mellem interessenter.

På trods af dette certificeres næsten alle nye almene boliger i England, og undersøgelsen viser, at der kan opnås en stor reduktion af indbrud i almene boliger ved brug af certificering.

Både i Holland og England har specifikke krav til indbrudsforebyggelse medvirket til, at mange andre boliger, der ikke er certificerede alligevel er blevet forsynet med f.eks. indbrudssikre døre, vinduer og låse efter certificeringsordningernes krav, hvilket har medvirket til at reducere antallet af indbrud.

Interessentsamarbejde og nabohjælp

Undersøgelsen viser, at kriminalitetsforebyggelse, der er baseret på lokale samarbejder mellem f.eks. politi og andre offentlige myndigheder samt interessenter, er et effektivt middel til indbrudsforebyggelse.

I Holland er der opnået en meget markant reduktion i indbrudsraten ved systematisk at etablere lokalt baserede interessentsamarbejder i udsatte områder, hvor der er mange indbrud. Disse initiativer er indført som et supplement til certificeringsordningen.

I Sverige anvendes især nabohjælp og lokale forebyggelsesråd til organisering af indsats mod bl.a. indbrud. Både nabohjælp og arbejdet i de lokale forebyggelsesråd tilpasses de aktuelle lokale behov. Der er ikke foretaget videnskabelig undersøgelse af effektiviteten af disse tiltag, men det kan konstateres, at Sverige overordnet set har formået at opretholde en lav indbrudsrate sammenlignet med Danmark.

I England foregår indbrudsforebyggelsen i stigende grad også lokalt i et samarbejde med myndighederne. I 1998 gennemførte England et målrettet initiativ til reduktion af kriminalitet, hvor lokalt baserede projektforslag til bl.a. indbrudsforebyggelse i kriminalitetsbelastede områder kunne kvalificere sig til støtte fra det offentlige. Evaluering af ordningen viser, at den var et effektivt middel til reduktion af indbrud.

Hvad virker bedst?

Undersøgelsen viser samstemmende for de fire lande, at eksperter, som arbejder med indbrudsforebyggelse, har svært ved at pege på enkelte initiativer, der er specielt effektive i arbejdet med indbrudsforebyggelsen.

Der er bred enighed om, at sikring af døre og vinduer er det bedste udgangspunkt, men at problemet med indbrud ikke alene løses med skalsikring. Emner som samarbejde mellem lokale aktører, beboerinvolvering, oplysning om indbrudsforebyggelse, nabhjælpsordninger og målrettede indsatser baseret på analyse af de aktuelle indbrud går igen og har vist gode resultater i alle fire lande.

Både i England og Holland har certificeringsordningerne kun opnået en lille udbredelse på trods af, at ordningerne har eksisteret i mange år. Effekten af generelle krav i bygningsreglementerne til indbrudssikre døre og vinduer i nybyggeri er selvfølgelig langsigtet, da det tager tid før det er implementeret i alle boliger.

Eksperterne udtaler, at der i Danmark eksisterer en udbredt "forsikringskultur". Borgerne henholder sig til, at forsikringen erstatter stjålne genstande, hvis man er uheldig at få indbrud. Først efter et eller flere indbrud prioriteres indbrudssikring, primært på grund af den utryghed et indbrud medfører.

Undersøgelsen viser dermed, at en kombination af klare regler og oplysning om indbrudsforebyggelse - f.eks. gennem minimumskrav i en certificeringsordning eller bygningsreglementet - kombineret med lokalt tilpassede initiativer, der kvalificeres og støttes af offentlige midler, er den mest effektive kombination, som understøtter en både kort- og langsigtet reduktion i indbrudsraten.

Usikkerheder

Undersøgelsen peger endvidere på, at det er svært at sammenligne de udvalgte lande i undersøgelsen. Især i England er der undersøgelser, der viser, at de såkaldte "mørketal", som dækker over manglende dataindberetninger for indbrud i boliger, kan være op til 50 %. Det skyldes, at mange borgere i England ikke har tegnet indboforsikring, og at beboerne ofte ikke anmelder et indbrud til politiet på grund af en lav opklaringsrate. Det store mørketal medvirker til usikkerheden i indbrudsratens nominelle tal, men påvirker kun i begrænset omfang den overordnede tendens for indbrudsraten. Både i Holland, Sverige og Danmark vurderes det, at disse mørketal små, men det skal dog bemærkes, at der er forskelle i, hvordan indbrud registreres i hvert land, hvilket bidrager til usikkerheden, når landenes indbrudsrater sammenlignes.

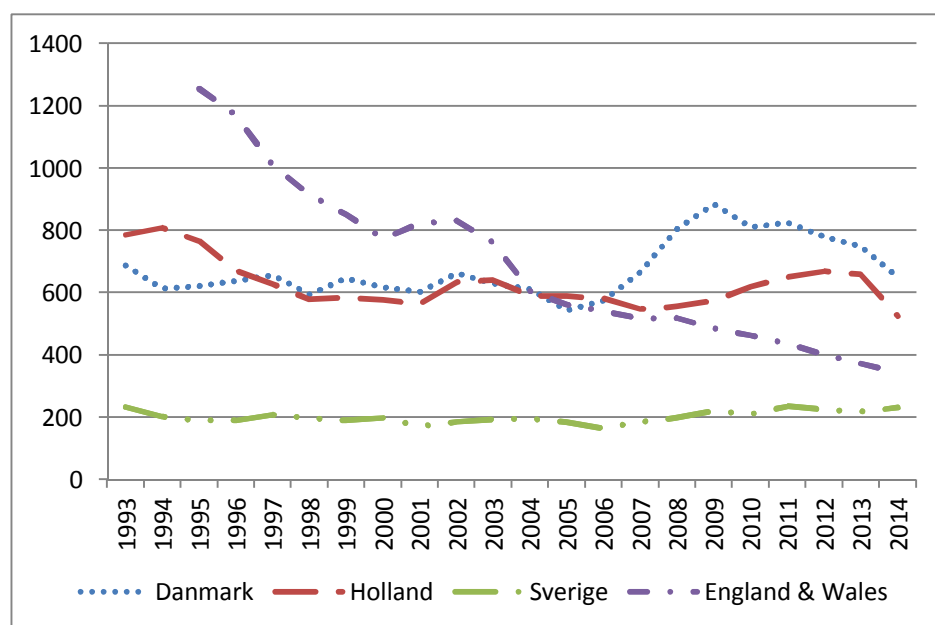
Undersøgelsen viser endvidere samstemmende for de fire lande, at der kun i meget begrænset omfang forsøges i at afdække de forskellige indbrudsforebyggende metoders effektivitet. Det betyder, at også denne undersøgelse er baseret på delvis udokumenteret og potentielt subjektive udtalelser fra eksperter.

Indbrudsudviklingen i de fire lande

Som det fremgår af figur 2, er der stor forskel på udviklingen fra år til år i indbrudsraten i de fire lande. England skiller sig ud ved, at der siden 2002 har været et faldende antal indbrud fra år til år. Det lave niveau kan tilskrives de før-omtalte mørketal, som generelt undervurderer antallet af indbrud, men ikke tendensen, som er et klart fald i hele perioden (ONS, 2015).

Figur 2

Udvikling i indbrud per 100.000 indbyggere. (EUROSTAT)¹²

I de øvrige tre lande er der sket en signifikant stigning i antallet af indbrud i årene 2008-2012. Denne stigning i indbrud kan ikke alene tilskrives finanskrisen, men er en kombination af flere faktorer, bl.a. mere professionelle indbrudstyve og en vækst i kriminalitetsturisme (Sorensen, 2011). Ekspertter har peget på, at det for Hollands vedkommende også skyldes mindre fokus på indbrudsforebyggelsen (Tieman, 2015).

I Sverige har indbrudsraten konstant ligget meget lavere end i de øvrige lande, dog med procentvise udsving, der er sammenlignelige med Holland og Danmark.

¹ Anmeldte indbrud for Holland i 2014 (i henhold til EUROSTAT rapporterings princip) er estimeret ud fra det procentvise fald i indbrud (Government of the Netherlands, News item 30-04-2015 12:16).

² Sverige har i perioden ændret indrapportering til EUROSTAT til også at inkludere fritidsboliger (F&P 2015). Grafen viser anmeldte indbrud uden fritidsboliger.

For Danmarks vedkommende er det først i 2014, at antallet af indbrud er bragt ned til 2007-niveau. Der findes ingen klar forskning, der viser hvad det skyldes. Indbrudsraten befinder sig stadig på et historisk højt niveau på lidt over 600 antal indbrud pr. 100.000 indbyggere. Det er usikkert om forklaringen på faldet i indbrud fra 2007 til i dag skyldes øget politisk fokus på indbrudsforebyggelse gennem den daværende regerings indbrudspakke, skærpelse af straffeloven i 2011 samt kampagner, iværksat af Det Kriminalpræventive Råd og andre interesseorganisationer eller det om det blot har været tale om en midlertidig stigning.

I det følgende opsummeres hvert af landenes konkrete tiltag.

3.1 Holland

Holland startede allerede i midt-halvfemserne med at etablere en certificeringsordning, som fra starten var drevet af politiet. I 1999 blev kravene til indbrudssikre døre og vinduer indført i det hollandske byggreglement.

Certificeringsordningen (PKVW – Politimærkning for sikrede huse) omfatter boliger, bygninger, boligområder og byplanlægning og foretages af private, PKVW-autoriserede konsulenter.

Fra 2005 overgik ansvaret for PKVW fra Politiet til organisationen CCV (som kan sammenlignes med Det Kriminalpræventive Råd i Danmark) og ressourcerne til at formidle og drive PKVW blev beskåret. I 2012 blev der, på baggrund af det stigende antal indbrud i perioden 2008-2012, iværksat et program for lokalt baseret indsats mod indbrud. De lokale programmer for indbrudsforebyggelse har mulighed for at søge og opnå statslig støtte.

Selvom udbredelsen af PKVW-certificering er forholdsvis begrænset (ordningen omfatter efter 18 år ca. 10 % af de hollandske husstande), mener eksperter i Holland, at ordningen har inspireret mange boligejere til at sikre deres boliger bedre (Tieman, 2015). Den faldende indbrudsrate de seneste år tilskrives hovedsagelig de nye lokalt-baserede tiltag til indbrudsforebyggelse (Tieman, 2015).

Fakta:

- PKVW Certificeringsordningen er begrænset i udbredelse
- Undersøgelser viser, at PKVW reducerer indbrud med 80-95% i den certificerede ejendom

-
- Certificeringsordningen har inspireret mange boligejere til at sikre deres boliger bedre
 - Ved etablering af PKVW var der fokus på tidlig interessentinddragelse
 - Det gav legitimitet, at politiet stod for ordningen fra starten
 - 90 % af de adspurgte borgere oplevede større tryghedsfølelse og 3 ud af 4 ville gå efter PKVW-huse igen

3.2 England (og Wales)

I 1989 startede England ordningen Secured By Design (SBD), som indtil 2014 var drevet af organisationen ACPO (Association of Chief Police Officers). SBD sigter på at reducere indbrud gennem design af boliger, bygninger og boligområder, men omhandler ikke egentlig byplanlægning. Først i 2014, dvs. 15 år senere end i Holland, er det engelske byggereglement blevet opdateret med krav til indbrudsforebyggelse, hvad angår fysisk sikring, der ligger tæt på SBD-standarden.

Selvom certificeringen foretages af politiet, så er der konstateret stor forskel på, hvordan de enkelte politikredse tolker SBD-kravene. Det har været genstand for kritik fra byherrerens side. Antallet af politifolk allokeret til SBD er desuden reduceret fra 305 i 2009 til ca. 120 i 2015.

Med et fald i indbrudsraten fra 1.200 i 1995 til ca. 400 i 2014 er England (og Wales) de(t) land(e) i denne undersøgelse, der har opnået det største fald i indbrudsraten. Ekspertudtalelser og undersøgelser indikerer, at SBD har medvirket til dette fald, og skønt ordningens effekt ikke er forskningsmæssigt dokumenteret estimeres det, at SBD anvendes i 90 % af alle nybyggede almene boliger.

Undersøgelser viser dog, at statistikken for indbrud i England og Wales er behæftet med betydelig usikkerhed (på grund af de førromtalte mørketal), som begrænser mulighederne for at sammenligne resultaterne med de øvrige landes indsats.

På nationalt plan et faldende fokus på indbrudsforebyggelse, og en større del af indbrudsforebyggelse foregår lokalt og er ikke baseret på SBD.

Fakta:

- England har oplevet det største fald i indbrudsraten
- Stor undersøgelse i Glasgow viser, at indbrudssikre døre og vinduer reducerer indbrud med 26 %

-
- Der har været et konstant faldende antal indbrud siden 2002
 - SBD skønnes anvendt i 90 procent af alle nybyggede almene boliger
 - Nogle beboere mener, at SBD ordningen sender et signal om, at boligområdet er belastet
 - Udbredelse og kendskab til SBD er lille i den engelske befolkning

3.3 Sverige

Sverige har ikke som Holland og England indført en standard og certificeringsordning for indbrudsforebyggelse.

Indbrudsforebyggelse har ifølge Brå, den svenske kriminalpræventive enhed, mest fokus på indsatser der bygger på nabohjælp. Den i undersøgelsen interviewede ekspert anfører, at byggestandarden i Sverige er høj med gode døre, vinduer og låse, hvilket er med til at begrænse indbrud.

Initiativet "Allas vårt ansvar" (Et fælles ansvar) danner grundlag for kriminalitetsforebyggelse og dermed også indbrudsforebyggelse. Initiativet lægger vægt på forebyggelse gennem samarbejde mellem politi, sociale myndigheder og andre interessenter gennem oprettelse af lokale forebyggelsesråd.

I 2010 blev samarbejdet i forebyggelsesrådene formaliseret ved indførelse af samarbejdskontrakter.

Derudover har det svenske politi gennem samarbejde med de baltiske lande målrettet gennemført en indsats over for såkaldte indbrudsturister.

Fakta:

- Principperne for kriminalitetsforebyggelse blev i 1996 defineret i programmet "Allas vårt ansvar".
- Sverige har i hele den undersøgte periode en meget lavere indbrudsrate end de øvrige lande
- De lave indbrudsrater tilskrives hovedsagelig udbredelsen af nabohjælp
- Kriminalitetsforbyggende arbejde er organiseret gennem lokale forebyggelsesråd

3.4 Danmark

Den stigende indbrudsrate i Danmark, som toppede i 2009 afstedkom stor politisk opmærksomhed, hvilket medførte, at den daværende regering i 2010 i samarbejde med en række interesseorganisationer fremsatte en Indbrudspakke.

Indbrudspakken indeholdt initiativer på flere områder bl.a.: oplysning af borgerne med nye materialer og kampagner, videreudvikling af nabohjælp, lokale aktionsplaner og evaluering af de enkelte politikredses indsats, samarbejde med kriminalforsorgen omkring udslusning og opfølgning samt Indsats mod hæleri.

Indbrudssikring har dog i Danmark stadig en lav prioritet i forhold til andre byggetekniske forhold, som f.eks. energi- og tilstandsrapport.

Det er, ifølge ekspertinterviewene, en udbredt opfattelse, at den høje indbrudsrate i Danmark skyldes en udbredt "forsikringskultur" i befolkningen frem for en "sikringskultur". Rationalet er, at hvis uheldet skulle være ude, så dækker indboforsikringen. Det medfører, at mange borgere ikke er motiveret til at forbedre sikringen af boligen på grund af udgifterne.

Fakta

- I perioden 2006-2010 steg i indbrudsraten, således var antallet af indbrud i 2009 hele 65,3 procent højere end i 2005
- I 2010 udarbejder den daværende regering en indbrudspakke
- Siden 2010 har indbrudsraten i Danmark været svagt faldende, således at man nu igen nærmer sig niveauet fra 2006
- Det er ikke afklaret om de seneste års fald i indbrudsraten skyldes en effektiv forebyggende indsats imod indbrud eller et generelt fald i kriminaliteten
- Politiets erfaringer peger på, at der hersker en "forsikringskultur" der medvirker til den høje indbrudsrate

4 HOLLAND

Grundstenen i det Hollandske program for indbrudsbekæmpelse er indsatsprogrammet *Politiekeurmerk Veilig Wonen* (PKVW). Det er baseret på *Crime Prevention Through Environmental Design* (CPTED). PKVW indeholder i tråd med CPTED-tiltag i boligområder, der generelt medvirker til nedbringelse af kriminalitet.

CPTED er udviklet i 1971 af den amerikanske kriminolog C. Ray Jeffery og omhandler byplanlægning med fokus på forebyggelse af kriminalitet.

Jefferys arbejde med CPTED var i stor grad var teoretisk, medens Defensible Space lagde større vægt på konkrete design strategier. Således var det hovedsageligt Newmans arbejde, der dannede grundlag for indbrudsforebyggende bydesign i 1970'erne og 1980'erne.

Igennem 1990'erne og ind i det nye årtusind, er CPTED igen aktuelt med en nytænkning af materialet i 1991. Efterfølgende har dette materiale dannet grundlag for større projekter i USA.

4.1 Baggrund

PKVW er ikke det første kriminalitetsforebyggende tiltag i Holland. Allerede i 1979 oprettede det hollandske politi en national forebyggelsesenhed, som viste sig ikke at være tilstrækkelig effektiv. I 1983 blev der nedsat en ekspertgruppe, den såkaldte Roethof Kommission, som skulle nytænke landets kriminalitetspolitik. En af kommissionens anbefalinger var, at regeringen skulle forpligte sig mere på forebyggelse, en øget involvering af borgere og virksomheder, samt opfordre til et bedre lokalt samarbejde på området (Willemsse, 1994).

Kommissionens rapport var startskuddet til kriminalitetsforebyggelse i Holland og som opfølgning lancerede regeringen strategien *Society and Crime* (SEC) i 1985.

I 1992 igangsatte det hollandske politi en undersøgelse af, hvorvidt det var muligt at overføre det engelske initiativ for kriminalitetsforebyggelse, *Secured by Design* (SBD), til en hollandsk kontekst (Liedl, 2011). Baggrunden for undersøgelsen var et ønske om at nedbringe 1980'ernes høje indbrudsrate i Holland (Grontmij, 2014).

I 1994 påbegyndte politikredsen i *Hollands-Midden* at designe et certificerings-system for sikre boliger under vejledning af *Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting* (SEV), en styregruppe under Boligministeriet og med finansiel støtte

fra det hollandske Indenrigs- og Justitsministerium (Grontmij, 2014). Resultatet blev den hollandske version af det engelske SBD; PKVW.

Formålet med PKVW var at introducere en certificeringsordning i stil med den engelske SBD, som kunne indgå i den hollandske strategi for CPTED. En metode til kriminalitetsforebyggelse igennem byplanlægning og bygningsdesign, som vandt popularitet efter succesfuld anvendelse i flere angelsaksiske lande (særligt Australien, England og Canada) i løbet af 1970'erne og 1980'erne (Jongejan, 2010; Waller, 2006).

PKVW-ordningen omhandler klare retningslinjer for design af bygninger og boligområder til brug for arkitekter og byplanlæggere med fokus på at nedbringe kriminalitet. Særlige fokusområder for projektet var reduktion af indbrudsraten og forebyggelse af indbrud, bil- og cykeltyveri samt hærværk (Jongejan, 2010). Såfremt et boligområde levede op til kravene i ordningen, kunne det modtage et PKVW-certifikat af politiet.

PKVW blev introduceret som pilotprojekt hos politikredsen i *Hollands-Midden* i 1994. Året efter blev ordningen udvidet med yderligere to politikredse; *Noord-Holland Noord* og *Zaanstreek-Waterland*. I 1996 blev certificeringsordningen introduceret på nationalt plan, dog skulle det vare indtil 1998, førend alle Hollands 25 politikredse havde tilsluttet sig ordningen (Jongejan og Woldendorp, 2013).

Indledningsvist omfattede PKVW-ordningen kun nye bygninger og boligområder. I 1997 blev ordningen dog udvidet til også at inkludere eksisterende bygninger og boligområder, da man frygtede, at ordningen blot ville forflytte kriminalitet fra nye til eksisterende bydele (Jongejan og Woldendorp, 2013).

PKVW's testfase løb fra 1994-1998 og blev brugt til at finjustere kravene for henholdsvis nye og eksisterende bygninger under PKVW i samarbejde med interessenter fra byggebranchen (Jongejan og Woldendorp, 2013; Grontmij, 2014).

I 1999 blev visse af PKVW-ordningens krav vedrørende bygningsikkerhed adopteret af de hollandske myndigheder og indskrevet i de hollandske byggeregulativer som mindstekrav for nybyggerier, herunder bl.a. kravet om indbrudssikre døre og vinduer (Jongejan og Woldendorp, 2013; Tieman, 2015).

Interessent-inddragelse

Ganske ligesom sit engelske forbillede, var PKVW designet som en frivillig ordning. Det vil sige, at bygherrer, entreprenører, bolig- og ejerforeninger og deslige som udgangspunkt ikke var tvunget til at tilslutte sig ordningen. I stedet skul-

le ordningen drives af finansielle og markeds-mæssige incitamenter (Jongejan & Woldendorp, 2013).

En af måderne, hvorpå man sikrede denne tilgang, var ved at fremhæve de markedsføringsmæssige fordele ved, at et nybyggeri havde opnået et PKVW-certifikat og således tilskynde bygherrer til at kræve så meget sikkerhed i designet af deres byggeprojekt som muligt (Jongejan & Woldendorp, 2013).

PKVW blev understøttet af særligt uddannede rådgivere (*Building Plan Advisors* – såkaldte BPA'ere) inden for politiet, som havde til opgave at støtte og rådgive arkitekterne med hensyn til at implementere PKVW-kravene i designet.

Arkitekter og byplanlæggere modsatte sig i første omgang PKVW-ordningen, hvis krav de følte hæmmede for den kreative udfoldelse. Det har dog sidenhen vist sig, at implementeringen af CPTED-principperne har ført til bedre byområder, hvor beboerne føler sig mere trygge og bedre tilpas (Jongejan & Woldendorp, 2013). Også producenter af vinduer og døre var indledningsvist modstandere af ordningen, herunder de nye standarder og påkrævede tests. I dag har sektoren på baggrund af testkravene i EN1627 klasse RC2 (N) på døre og vinduer investeret meget i produktudvikling, således er der sket en generel forbedring i kvaliteten af de anvendte materialer (Jongejan & Woldendorp, 2013).

Til trods for den indledningsvise skepsis, har PKVW-ordningen generelt været populær blandt de berørte interessenter. Dette skyldes formentlig projektets *bottom-up* tilgang. Alle byggefirmaer, boligselskaber og kommuner i *Holland-Midde* var inviteret til den indledende konference, som skulle udstikke rammerne for PKVW-certifikatet, og der blev efterfølgende uddelt skriftligt materiale til alle, som var interesserede i at deltage i pilotprojektet (Grontmij, 2014).

Der var fra starten fokus på tidlig inddragelse af interessenter og under projektets opstartsfasen blev der gennemført markedsundersøgelser, hvor 40 interesseorganisationer blev præsenteret for ideen om en certificeringsordning og adspurgt om deres holdning dertil. Tilbagemeldingerne fra disse organisationer var generelt positive, særligt blev der udtrykt glæde ved, at det var politiet selv, som stod for certificeringen, hvilket gav certifikatet en vis legitimitet, og at der var formuleret klare tekniske krav til certificeringen (Grontmij, 2014).

Endvidere har der igennem hele PKVW's proces været fokus på ikke at pålægge byggebranchen unødvendige krav. Derfor har man som udgangspunkt kun stillet krav til byggematerialer af en vis standard, svarende til klasse 2 (EN1627 RC 2) og krav om indbrudssikre vinduer og døre, dvs. vinduer og døre, som kan modstå indbrudsforsøg i op til tre minutter (Grontmij, 2014).

Teoretisk grundlag for PKVW

PKVW søgte at forbedre det engelske SBD ved ikke alene at fokusere på selve bygningsens design, men også på hvordan lokalområdet var indrettet. Derfor var der brug for et bredere teoretisk grundlag end det, som det oprindelige SBD byggede på (Jongejan & Woldendorp, 2013). Man tog derfor afsæt i kombinationen af to forskellige teorier; Christopher Alexanders *Pattern Language* samt Van der Voort og Van Wegens tese om social sikkerhed og bygget miljø (*Social Safety and Built Environment*) (Jongejan, 2010; Jongejan & Woldendorp 2013).

Alexanders teori om *Pattern Language* omhandler en metode til at beskrive de bedste designpraksisser inden for de forskellige ekspertiseområder. Et mønster (*Pattern*) er en løsning til et specifikt designproblem, som har sin egen placering (syntaks) og anvendelse (grammatik). Når mønstrene kombineres, dannes et "sprog", som planlæggere kan benytte til at skabe en helhedsorienteret løsning for de enkelte designs med problemer relateret til produktets helhed (Alexander, 1977).

Van Der Voort og Van Wegen udviklede i deres tese fra 1990 en tjekliste for social sikret design, som tager højde for motivationerne til kriminelle handlinger, samt hvilke barrierer som kan forhindre disse handlinger. Denne liste tager udgangspunkt i, at en kriminel handling kræver en motiveret gerningsmand samt et attraktivt og "sårbart" mål. Målets attraktivitet og sårbarhed er defineret ud fra henholdsvis psykologiske og fysiske barrierer. De fysiske barrierer er; tilgængelighed og flugtveje. De psykologiske barrierer er; "sociale" øjne i form af beboerovervågning samt overskuelige åbne områder, synlighed, lokalbeboernes engagement i lokalområdet og tilstedeværelsen af den motiverede gerningsmand (Jongejan & Woldendorp 2013).

Ved at sammenholde Alexanders *Pattern Language* med Van Der Voort og Van Wegens tjekliste har man i Holland identificeret 48 ud af 253 mønstre fra Alexanders værker, som kan benyttes til at inkludere Van Der Voort og Van Wegens fysiske og psykologiske barrierer i bygningsdesign og byplanlægning for derigennem at reducere kriminalitet og øge beboernes tryghedsfølelse.

4.2 Beskrivelse af PKVW-ordningen

Indbrudsforebyggelsen i Holland er inddelt i fem kategorier, som går fra det overordnede til det nære:

- Byplanlægning og -design
- Offentlige områder og pladser

- Udformning af veje og stier
- Bygninger
- Boliger

Fordelt mellem de fem kategorier er der i alt 48 konkrete mønstre med krav til kriminalitetsforebyggende tiltag. For at opnå certificering må bygherren og arkitekten overveje tiltag på alle niveauer, da hver kategori indeholde både anbefalede mønstre og krav, som er ufravigelige, hvis man ønsker at opnå certificering. Hvis der kun fokuseres på enkelte kategorier, er det derfor ikke muligt at blive certificeret. Der findes i alt 30 grundlæggende krav og 18 anbefalede tiltag.

Alle punkterne er beskrevet i håndbøger, som er tiltænkt både bygherrer, arkitekter og rådgivere. PKVW-håndbøgerne gennemgår tiltagene et for et med en beskrivelse af, hvad det enkelte tiltag omfatter, og hvordan det kan implementeres. Løsninger, som ikke fuldstændigt stemmer overens med beskrivelsen af tiltaget i håndbogen - men som har samme præventive effekt - kan også tages i betragtning. Punkterne i hver kategori er ordnet, så de følger indbrudstevens vej ind i bygningen eller boligen. Først oplystes krav til udearealer, dernæst krav til indgange. Endvidere indeholder håndbøgerne en tjekliste for det enkelte byggeri med plads til at notere hvilke krav, der endnu ikke er opfyldt ved inspektion.

De lokale myndigheder og byplanlæggere er ansvarlige for implementering af ni af tiltagene i kategorien *byplanlægning og -design*, hvoraf tre er obligatoriske, mens resten er anbefalinger. Myndighederne og byplanlæggerne er ligeledes ansvarlig for kravene i *kategorien offentlige områder og pladser*, hvoraf 8 ud af 10 krav er grundlæggende. Kravene til *udformning af veje og stier*, hvoraf 2 ud af 6 er grundlæggende, er ansvarsomt placeret både hos byplanlæggere, lokale myndigheder, entreprenører og arkitekter. Hvad angår kravene til *bygninger og boliger*, som primært handler om adgang og synlighed, er det her kun bygherrer og arkitekter, som er ansvarshavende.

Nedenstående figur viser eksempler på krav i de fem kategorier (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2014)³:

Tabel 1 - Eksempler på tiltag under de fem kategorier i PKVW

<i>Byplanlægning og -design:</i>	
Hvad: Nye boligområder er tæt forbundet til eksisterende områder	Hvordan: Tydelige indkørsler og fravær af "ingenmandsland" (max 100 m)

³ En udførlig liste over de 48 tiltag med beskrivelser af disse findes i Bilaget.

Hvad: Sikre cykel- og gangstier	Hvordan: Mindst en sikker rute på for- siden af husene uden tunneller, gang- broer med videre.
<i>Offentlige områder og pladser:</i>	
Hvad: Gadebelysningen skal være ikke-blændende og oplyse området ensartet. Folk skal kunne ses tydelig på mindst 4 meters afstand.	Hvordan: Håndbogen beskriver forskel- lige tekniske specifikationer og tilføjer, at træer ikke må blokere for lyset.
Hvad: Lukkede områder og gårdarea- ler skal ikke indbyde til vandalisme eller være en kilde til gene ved at udsætte omkringliggende bygninger for yderligere risiko for indbrud.	Hvordan: Der skal være et godt udsyn fra de omkringliggende bygninger, om- rådet skal kunne spærres af eller let gøres sikkert og stier skal være oplyste.
<i>Udformning af adgangsgivende veje og stier:</i>	
Hvad: Alle smalle passager skal være sikre, let overskuelige og ikke indbyde til uvedkommende personer.	Hvordan: Om muligt skal passagerne være lige eller uden skarpe hjørner og drejninger, godt oplyst og minimum 1,5 meter brede. Hver side af passagen skal åbne op til ti beboelsesejendom- me. Er der flere ejendomme skal passa- gen være bredere eller lukket med et hegn.
Hvad: Opbevaringsskure eller garager skal placeres, så der skabes et sikkert og naturligt overvåget område.	Hvordan: Maksimum 20 skure eller 10 garager samlet på et sted, synlige fra beboelsesejendomme og tilstrækkeligt oplyst.
<i>Bygningerne</i>	
Hvad: Indgange til bygningen skal være indbydende for beboere og deres gæster, men ikke for uved- kommende. Indgangen gør det muligt for beboerne at genkende hinanden.	Hvordan: Indgangen skal være oplyst, have en begrænset dybde, kunne ses fra offentlige områder, være indbruds- sikret, have et samtaleanlæg og adgang til postkasser udefra. Desuden skal et indgangsparti i glas sikre god oversigt.
Hvad: Indgangsdørene til fællesom- råder såsom opbevaringsrum, parke- ringskældre og cykelskure er selvluk- kende og fungere som en sikker nød- udgang.	Hvordan: Dørene skal være selvlukken- de og kunne åbnes indefra uden nøgle. Udefra skal der ikke være et dørhånd- tag og døren skal være forsynet med gennemsigtigt glas.
<i>Boligen</i>	
Hvad: Alle døre der giver adgang til	Hvordan: Dørene skal leve op til RC 2

boligen er tilstrækkeligt indbrudssikrede og brugervenlige.	standard for indbrudssikring (indbrudssikre i minimum tre minutter) og kunne åbnes med én hånd/nøgle.
Hvad: Indgangspartiet skal være sikkert og brugervenlig.	Hvordan: Indgangspartiet er synligt fra det omkringliggende området og have en begrænset dybde. Hvis indgangen er i en fordybning, skal der være installeret belysning. Beboeren skal kunne se den besøgende med døren lukket og der skal være en stikkontakt til belysning.

I bilag 1 findes en komplet liste over de tiltag, der omfatter indbrudssikring i bygningen og boligen.

Certificering

PKVW-certificering af et byggeri eller et boligområde består af syv trin. Nedenfor beskrives disse trin og den proces, som foregår inden et boligbyggeri kan blive PKVW-certificeret (Jongejan & Woldendorp, 2013):

Trin 1:

Inden byggeriet går i gang kontakter ansøgeren, som oftest bygherren, en BPA i den kommune, hvor bygningen opføres.

Trin 2:

Byggeprojektet tildeles en rådgiver, som tidligere var en særligt uddannet politbetjent, men efter PKVW's overdragelse til CCV og lokale myndigheder varetages denne rolle af en ekstern ekspert.

Trin 3:

PKVW-komiteen og -administratoren beslutter hvilke krav det er relevant for netop dette byggeri. Eksempelvis er det ikke relevant, at der stilles krav til elevatorer i énfamiliehuse. Ansøgeren modtager herefter skriftligt en liste over disse krav.

Trin 4:

Den anviste rådgiver giver råd om, hvordan kravene kan udmøntes og implementeres i bygningsdesign i løbet af byggeriets planlægningsfase. PKVW-komiteen eller administratoren træffer beslutninger i tilfælde af uenighed eller uklarhed.

Trin 5:

Planlægningsfasen munder ud i en konkret ansøgning om PKVW-mærkning. Ansøgningen skal beskrive, hvorledes kravene planlægges efterlevet, hvem der er ansvarlig for disse tiltag og tidshorizonten for implementeringen.

Trin 6:

Den regionale PKVW-komite eller -administrator evaluerer ansøgningen. Hvis den godkendes, gives der tilladelse til at benytte certifikatet "Ansøgt om PKVW" og tilladelsen dokumenteres i en kontrakt. Hvis ansøgeren er uenig i beslutningen er der mulighed for at appellere til CCV.

Trin 7:

Når byggeprojektet afsluttes udføres der en uvildig inspektion for at sikre, at alle tiltag er retteligt implementeret, ligesom der periodevis vil blive ført uregelmæssig kontrol. På baggrund af inspektionsrapporten kan byggeriet endelig certificeres af PKVW-komiteen.

Certificeringen er gældende i 5 år for samlede boligområder og 10 år for de enkelte bygninger.

Eksisterende bygninger

I starten omfattede PKVW-ordningen kun nye bygninger og boligområder. I 1997 blev ordningen udvidet til også at inkludere eksisterende bygninger og boligområder, da man frygtede, at ordningen blot ville forflytte kriminalitet fra nye til eksisterende bydele.

Certificeringsordningen er målrettet forskellige interessenter afhængig af, om der er tale om et nybyggeri eller en eksisterende bygning. Ved et nybyggeri er samarbejdspartnerne den pågældende bygherre og arkitekten, som skal implementere de indbrudsforebyggende tiltag i byggeriets indretning og design. Ved eksisterende byggeri tæller listen af interessenter både de lokale myndigheder, boligforeninger og de mange beboere i området, enten lejere eller boligejere. PKVW-certificeringen for eksisterende bygninger er opdelt i tre individuelle certifikater, som henvender sig til hver deres gruppe af interessenter på tre niveauer:

- Sikret bolig; for individuelle husejere eller lejere
- Sikret bygning; for bygninger, bolig- og ejerforeninger
- Sikret nabolag; for lokale myndigheder og hele boligområder

Med denne opdeling åbnede man for, at særligt motiverede interessenter kunne modtage separate, individuelle certificeringer. Endvidere er der her tale om et taksonomisk (hierakisk) system, så certifikatet "Sikret nabolag" f.eks. ikke kan udstedes for boligområder, før det lever op til certificeringskravene om "Sikret bygning" (Jongejan & Woldendorp, 2013). De tre separate certifikater udgør tilsammen den fulde mærkning, som kan erhverves, hvis 60 % af boligerne og 60 % af bygningerne i et område er certificeret (Jongejan, 2010). Ligesom ved nybyggeri er der lagt vægt på helheden og sikring af hele områder, ikke kun de enkelte boliger.

Siden PKVW-ordningen blev overdraget til CCV i 2005 har ordningens fokus flyttet sig. Der lægges nu mere vægt på den enkelte bygning fremfor det overordnede nabolag. Dette har medført, at den taksonomiske certificering, som hidtil kun gjaldt for eksisterende bygninger, nu er blevet udvidet til også at omfatte nye boligområder. Dog bør det nævnes, at der gælder mere strikse krav til certificeringen af nye boliger, bygninger og nabolag (Tieman, 2015).

4.3 Udvikling og evaluering

Siden certificeringsordningens forsøgsfase fra 1994 til 1999 er der udkommet otte udgaver af certificeringshåndbøgerne, senest i 2015. Disse opdateringer sker løbende igennem dialog med interessenter. Normalt nedsættes en arbejdsgruppe forud for en ajourføring af håndbøgerne, som over halvandet år afdækker hvilke tiltag, der er behov for at revidere (Tieman, 2015).

Almindeligvis er der kun tale om mindre ændringer i indholdet (Jongejan, 2010), men ved afslutningen af forsøgsperioden blev det besluttet at foretage en mere gennemgribende evaluering. Baseret på interviews med politi, byggeindustrien og kommuner var hovedkonklusionen, at håndbogens tilgængelighed og anvendelighed skulle forbedres, f.eks. ved at tydeliggøre forskellen mellem grundlæggende krav og anbefalingerne, gruppere kravene mere intuitivt og forbedre hensigten og baggrunden for kravene (Jongejan, 2010).

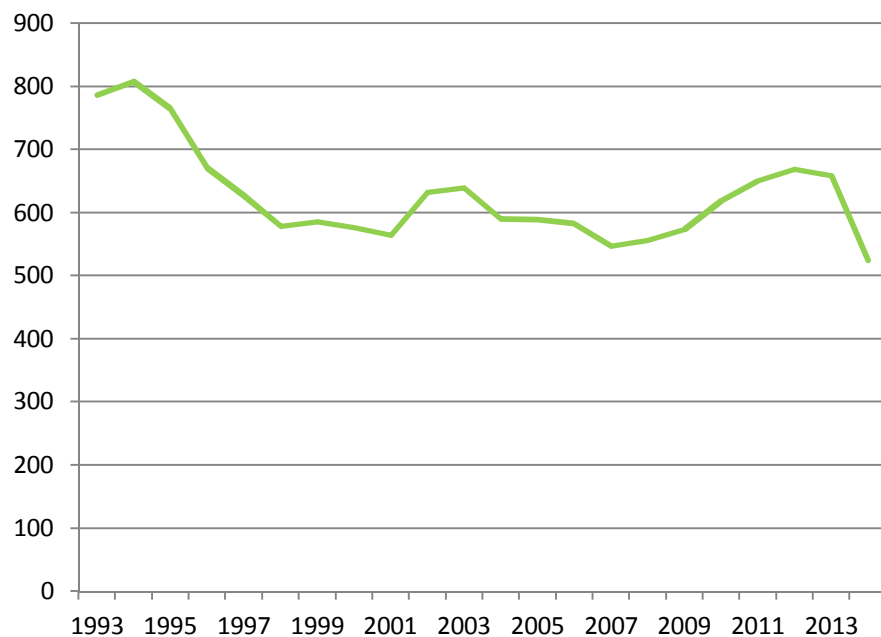
Senest har det været på tale at ændre kravene til døre og vinduers modstandsdygtighed mod indbrud fra klasse RC 2 til RC 3 (indbrudsresistente i op til 5 minutter) for at imødegå indbrudstyvenes stigende brug af elektriske hjælpemidler (Grontmij, 2014). Dette blev dog ikke gennemført til fulde under hensyntagen til producenter og forbrugeres økonomi. Særligt vinduer i klasse RC 3 vurderes at være for dyre i forhold til den øgede sikkerhed. Dog blev det i 2011 indført som krav i PKVW-ordningen, at låse skulle være modstandstandsdygtige overfor såkaldt *cylinder pulling* (at cylinderen kan trækkes ud med et specialværktøj), svarende til klasse RC 3.

I 2005 overgik certificeringsordningen fra at være en ordning under det hollandske politi til at høre under CCV, som er et samarbejde mellem Justitsministeriet, kommunernes interesseorganisation, forsikringsbranchen samt politiet for derved at understrege de lokale myndigheder og kommuners andel i det indbrudsforebyggende arbejde. Hele ordningen blev derfor tilpasset den nye strukturering af ordningen i 2008 med en overgangsordning for at mindske problemer som følge af de nye vilkår.

4.4 Resultater af PKVW

Figur 3

Indbrudsrate per 100.000 indbyggere i Holland. (EUROSTAT og national statistik).

Figur 3 viser at antallet af anmeldte indbrud i Holland er halveret fra midten af 90'erne, hvor PKVW blev indført og frem til 2014. Frem til 2008 blev indbrudsrate, bortset fra nogle enkelte år, løbende reduceret. I 2008 begyndte indbrudsrate igen at stige, indtil der blev igangsat nye lokalt baserede initiativer i 2012.

Siden PKVW blev indført, har man certificeret i omegnen af 730.000 boliger i Holland, svarende til cirka 10 % af hollandske 7,1 millioner husstande. I de seneste år er der sket en mærkbar reduktion i mængden af udstedte certifikater (Tieman, 2015). Derudover anslås det, at 400.000-500.000 lejeboliger er omfattet af PKVW. Der findes dog ingen officielle data på området (Tieman, 2015).

Fra 1994-2004 blev der i gennemsnit certificeret 50.000 boliger årligt, men i de seneste år er dette tal reduceret til 40.000 og 32.000 i henholdsvis 2009 og 2010 (Van Dijk, 2013; Jongejan & Woldendorp, 2013). Dette fald kan til dels

tilskrives finanskrisen, som har medført en reduktion i antallet af byggeprojekter (Jongejan & Woldendorp, 2013).

I regi af certificeringsordningen er der uddannet 3.000 rådgivere inden for politiet (de tidligere omtalte BPA'er). Derudover er der cirka 500 certificerede sikkerheds/sikringsfirmaer i Holland (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2014). BPA-ordningen blev senere nedlagt ved politiet, da ansvaret for PKVW-certificeringen blev overdraget til CCV og de lokale myndigheder. Dette har medført, at bygherrer og arkitekter må hyre eksterne konsulenter fra den private sektor i stedet for at få knyttet en BPA til et givent byggeri. Da den tilknyttede BPA var en gratis ydelse fra politiet, har den nye ordning medført et fald i mængden af rådgivning i forhold til PKVW for nye byggerier og derigennem også medvirket til faldet i mængden udstedte certifikater i de seneste år (Tieman, 2015).

Med hensyn til målet om at reducere indbrudsraten har PKVW-certificeringen reduceret risikoen for indbrud i en certificeret bolig med 80 % for eksisterende boliger og 95 % for nybyggerier. Dette afspejles i et generelt fald i antallet af indbrud fra 120.000 i 1995 til omkring 80.000 de senere år (Jongejan & Woldendorp, 2013; Liedl, 2011; Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2014). Således er der i ikke-certificerede bygninger indbrud i 20 ud af 1.000 bygninger, mens dette er reduceret til 1 ud af 1.000 i PKVW-certificerede bygninger.

Den reducerede risiko for indbrud i PKVW-certificerede bygninger og områder har endvidere medført lavere forsikringsudbetalinger, hvilket har ført til en reduktion af forsikringspræmien for husstande i sådanne boligområder. Forsikringsselskaber giver 10-30 % rabat på forsikringer til husstande, som er certificeret under PKVW (Jongejan & Woldendorp, 2013).

Det vurderes, at særligt de tidlige års fokus på kategorierne *Byplanlægning og Design og Offentlige områder og Pladser* har været medvirkende til PKVW's succes med at nedbringe indbrud op igennem 1990'erne. Dog har et svækket fokus og andre byplanmæssige hensyn medført, at denne proces gået i stå. Eksempelvis er trafikken ledt udenom byerne, hvilket i visse tilfælde medført "døde" gader uden "sociale" øjne, og dermed reducerer den naturlige overvågning af området. Som en følge af det ændrede fokus er PKVW begyndt at fokusere mere på den enkelte bygning fremfor boligområdet som helhed (Tieman, 2015).

Der er ikke lavet studier på effekten af de enkelte tiltag i PKVW, da certificeringen kommer som en pakkelsning på de enkelte taksonomiske niveauer. Dog viser studier af det opdaterede byggereglement fra 1999, at indførslen af lov-

pligtige indbrudssikrede døre og vinduer af klasse RC 2 har haft en forebyggende effekt på indbrud (Tieman, 2015).

Med hensyn til at øge borgernes tryghedsfølelse har PKVW-ordningen været en succes; i en repræsentativ telefonspørgeundersøgelse fra 1998 svarede 90 % af de adspurgte beboere i nye PKVW-mærkede huse, at mærkningen af deres boligområde førte til en større følelse af tryghed og tre ud af fire adspurgte ville gå efter PKVW-mærkede huse igen, hvis de skulle flytte (Jongejan, 2010).

Grundlæggende vurderes det, at det særligt i opstartsfasen var politiets ejerskab til ordningen samt de klart formulerede krav til, hvad et byggeri skulle leve op til for at kunne blive certificeret, som var årsag til den positive modtagelse fra interessenterne (Grontmij, 2014).

Den stigende indbrudsrate i Holland op igennem 2000'erne har vakt bekymring i Holland, hvor man har fornyet fokus på indbrudsforebyggelse. I 2012 vendte man tilbage til grundtanken bag regeringens SEC fra 1985, og afsatte en pulje til at finansiere lokale tiltag til indbrudsforebyggelse i de enkelte kommuner med afsæt i analyser af de lokale årsager til indbrud og behov for forebyggelse. Ordningen har været en succes med kraftige fald i Hollands indbrudsrate over de seneste år. Alene i første kvartal af 2015 faldt indbrudsraten med hele 17 % (Tieman, 2015).

5 ENGLAND

I England benyttes siden 1989 en ordning som kaldes *Secured by Design* (SBD). Ordningen minder om det hollandske PKVW, som har hentet inspiration fra netop denne ordning, og som har søgt at videreudvikle den engelske praksis.

En af de grundlæggende forskelle imellem de to ordninger er, at SBD fokuserer udelukkende på boligen/bygningen og dennes omkringlæggende omgivelser. Dermed tager SBD, modsat PKVW, ikke byplanlægning i betragtning.

I dette kapitel henvises der som udgangspunkt til kriminalitetsforebyggelse i England og Wales. Formålet med dette afsnit er at afdække forebyggelsespotentialer for SBD. Derfor henvises også til erfaringer fra andre regioner af Storbritannien, såsom Skotland, når disse henvisninger vurderes at være relevante i en dansk kontekst. Dog bør det holdes *in mente*, at disse henvisninger ikke er direkte sammenlignelige med de oplyste statistikker, såsom indbrudsrate og befolkningstal, benyttet andetsteds i rapporten, da disse kun omfatter England og Wales.

England og Wales har været de mest succesfulde lande i forhold til at nedbringe indbrudsraten med konstant årligt fald frem til begyndelsen af 2000'erne, efterfuldt af en lille stigning i indbrudsraten. Her introducerede man i Storbritannien et system kaldet *Reducing Burglary Initiative* (RBI), som lader til at have haft en indvirkning på de efterfølgende års fald i indbrudsraten. Derfor vil dette kapitel afrundes med en kort afdækning af dette tiltag.

5.1 Baggrund

England er et af de europæiske lande med den længste tradition for kriminalitetsforebyggelse og kriminologisk forskning. Op igennem 1980'ernes England gennemgik man et længere eksperimentalt forløb med henblik på at udvikle metoder til kriminalitetsforebyggelse igennem miljømæssigt design (CPTED). Dette forløb affødte en lang række initiativer, såsom *Five Towns Initiative*, *Safer Cities Programme* og *Crime Reduction Programme*. Disse initiativer var som oftest politisk drevet og underkastet uvildig, akademisk evaluering med henblik på at identificere initiativer, som kunne oversættes til en national kontekst (Stummvoll, 2012).

Det var i denne kontekst, at det sydøstengelske politi søsatte certificeringsordningen SBD i 1989 med henblik på at reducere mængden af indbrud i private hjem (Cozens, Pascoe og Hillier, 2007).

I 1990 påbegyndte det sydøstengelske politi certificeringen af 2.500 nye boliger og det anslås at 2-3 % af alle nybyggerier i perioden 1989-1996 blev opført efter SBD-standarder (Stummvoll, 2012; Cozens et al., 2007). Der føres ikke længere statistik på området og det er uvist, hvor mange bygninger der er omfattet af SBD i dag (Armitage, 2015).

SBD sigtede efter at tilskynde og vejlede kriminalitetsforebyggelse igennem design ved at knytte særlige rådgivere fra politiet til nybyggerier, de såkaldte *Designing Out Crime Officers* (DOCO) (ACPO, 2014). DOCO-ordningen er gradvist blevet indfaset i England og Wales' 43 politidistrikter, og i dag findes der også DOCO i skotsk og nordisk politi (Cozens et al., 2007; Teedon og Reid, 2009; ACPO, 2014). Besparelser inden for politiet har inden for de sidste fem år reduceret Englands politistyrke med næsten en tredjedel. Dette er gået særligt hårdt udover DOCO, som er reduceret fra 350 til 209 på landsplan. Dette skyldes, at indbrudsraten er nedadgående og indbrudsforebyggelse derfor ikke prioriteres (Armitage, 2015).

I 1999 gennemgik SBD-ordningen en gennemgående evaluering, som bl.a. førte til at man indførte faste, tekniske krav til døre og vinduer, som indtil da havde været baseret på den enkelte DOCO's vurdering af, hvorvidt et tiltag levede op til ordningens specifikationer.

I 2006 blev det bragt på tale at indskrive SBD's tiltag imod indbrud i den enkelte bolig i de engelske byggeregulativer, *Sustainable and Secure Building Act* (ABI, 2006). Efter mange års diskussion er indbrudsforebyggende tiltag blevet implementeret i byggeregulativerne på trods af kraftig modstand fra byggebranchen. Disse lovpligtige tiltag er næsten på niveau med kravene under SBD-ordningen. Dog er de lovpligtige standarder lidt lavere end dem, som SBD benytter (Armitage, 2015).

Ud over de nyligt vedtagne byggeregulativer findes der også en række lovgivninger i Storbritannien, som yder indirekte støtte til SBD-ordningen. En af disse er den såkaldte *Crime and Disorder Act* af 1998, som dels forpligter lokale myndigheder til at kortlægge kriminalitet i deres områder, at udarbejde en reduktionsstrategi og dels forpligter alle relevante myndigheder til at tage kriminalitet og uorden i betragtning ved udførelsen af deres funktioner. Der findes altså grundlag i lovgivningen for, at man skal tænke kriminalitetsforebyggelse ind i nybyggeri, skønt dette ikke eksplicit nævner SBD. Dertil kommer Menneskerettighedsloven (*Human Right Acts*) af 1998, som understreger folks ret til sikkerhed, privatliv og beskyttelse af privat ejendom, alle områder som bør tænkes ind i boligdesign (Armitage, 2004). Sluttelig giver *Countryside and Rights of Way*

Act af 2000 ret til at lukke og/eller omdirigere veje på grundlag af kriminalitetsforebyggelse.

SBD har vist sig som et af de mest robuste tiltag fra 1980'ernes eksperimentaleperiode og overholdelse af certificeringsordningens standarder er i dag obligatorisk for mange offentlige byggeudbud, såsom sociale boligbyggerier (Stummvoll, 2012). Her bør det bemærkes, at SBD-certificering som sådan ikke er et krav fra det offentliges side under dennes byggeudbud. Kravet består blot i sikkerhed svarende til kravene i SBD. Der henvises dog til SBD fra det offentliges side, da certificering er en enkel måde at dokumentere, at man lever op til sikringskravene (Armitage, 2015).

Skønt SBD bliver drevet af politiet, er ordningen et privat initiativ ejet af organisationen *Association of Chief Police Officers (ACPO)* med støtte fra *Home Office*⁴. Modsat det hollandske PKVW er byggebranchens interessenter ikke synderligt involverede i udviklingen af SBD, som primært holdes internt i ordningen (Armitage, 2015).

Teoretisk grundlag

Siden midt 1980'erne er der sket en hastig udvikling i måden, hvorpå kriminalitet og kriminalitetsbekæmpelse anskues. Først og fremmest har situationel kriminalitetsforebyggelse vundet indpas, og dermed også den underliggende forståelse af kriminalitet som et produkt af muligheder og ikke af en genetisk betinget tilbøjelighed til kriminalitet. Dernæst kommer anerkendelsen af, at muligheder for kriminalitet er kontrolleret af andre myndigheder end politiet, og at forebyggelsesindsatsen imod kriminalitet derfor ikke bør lægges hos politiet alene (Armitage, 2004).

Det er i lyset af disse fremskridt inden for kriminologisk forskning, at SBD's nøgleprincipper er udformet. Disse principper siger, at:

- Kriminalitet ikke er en uundgåelighed;
- Individet begår kriminalitet som følge af opståede muligheder, det vil sige at individer træffer beslutningen om at begå kriminalitet baseret på den information som er tilgængelig i beslutningsøjeblikket

⁴ *Home Office* er en offentlig myndighed i England, som er kompetent på en række områder, bl.a. immigration, narkotikabekæmpelse, antiterrorisme og politi.

URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/home-office/about#who-we-are>

-
- En af de mest afgørende faktorer i denne beslutningsproces er miljøet

Som følge heraf sluttet det, at kriminalitet kan afværges, ved at påvirke gerningsmandens beslutningsproces igennem manipulation af det fysiske miljø, hvor kriminalitet finder sted.

Modsat det hollandske PKVW, bygger den engelske SBD-ordning ikke på et eksplicit teoretisk grundlag, men på et sammensurium af forskellige teorier om hvilke forhold, der tiltrækker og motiverer en gerningsmand samt hvilke forhold, som afskrækker ham. Gerningsmandens motivationer og handlingsmønstre kortlægges igennem såkaldte *New opportunity theories* og afskrækkelse af gerningsmanden forklares igennem Paul Newmans teori om *Defensible space* (Armitage, 2004; Stummvoll, 2012).

Paul Newmans teori om *Defensible space* blev udviklet i 1970'erne. Kort fortalt, siger teorien, at fysisk design enten kan forløse eller hæmme folks latente følelse af kontrol over de områder, hvor de bor og færdes. Denne følelse af kontrol, og dermed tryghed opnås igennem fire elementer:

- Territorialitet; kategoriseringen af områder i henholdsvis offentlige, semioffentlige, semiprivate og private
- Naturlig overvågning; placering af boliger der tillader maksimal overvågning fra omkringliggende boliger
- Image; de signaler som bygningen udsender igennem sit design
- Miljø; det område som boligen ligger i

Hvor kriminelle tilbøjeligheder tidligere blev anset som biologisk betingede, har en række teorier vundet indpas, der fremhæver kriminalitet som en følge af muligheder og at gerningsmanden foretager beslutningen om at begå kriminalitet baseret på tilgængelig information om mulighed og konsekvens. Over en kam kaldes disse teorier *New opportunity theories*. De specifikke teorier som SBD har hentet inspiration fra omfatter *Routine activity theory*, *Rational choice theory* og *Pattern Theory*.

Routine activity theory siger, at det moderne samfunds struktur og rutineaktiviteter har forsynet gerningsmænd med flere muligheder for kriminalitet (Cohen og Felson, 1979). Disse øgede muligheder tager form af en stigning i let tilgængelige og værdifulde forbrugerprodukter samt at folk bor i mindre husholdninger og tilbringer mere tid end tidligere i aktiviteter uden for hjemmet.

Rational choice theory stammer fra økonomi og søger at forklare individers handlingsmønstre igennem nytte maksimering, det vil sige at enhver handling er resultatet af en rationel afvejning af dennes mulige konsekvenser, baseret på den tilgængelige information (Armitage, 2004).

Pattern theory siger, at kriminalitet ikke er tilfældige handlinger, men i stedet udføres i et mønster baseret på gerningsmandens daglige færden. Mennesker opholder sig i såkaldte noder (f.eks. i hjemmet, på arbejde, ved fritidsaktiviteter, og lignende) og rejser imellem disse noder i løbet af dagen. Gerningsmanden opdager muligheder for kriminalitet i løbet af sin dagligdag, derfor vil kriminalitet opstå i de noder, hvor gerningsmænd opholder sig og på de ruter, som de følger imellem noder.

De ovennævnte teorier operationaliseres i SBD ved at kombinere Newmans indsigter i forsvarligt rum med gerningsmandens beslutningsproces og dermed fjerne muligheder for kriminalitet i nærmiljøet. Dette gøres igennem:

- Fysisk sikkerhed; hvor SBD sætter standarder for en boligs indbrudshærdning
- Overvågning; hvor naturlig overvågning skabes igennem sociale øjne
- Adgang og udgang; hvor bygninger designs således at man undgår uvedkommendes færden i boligområdet
- Territorialitet; som tydeligt definerer ejerskab over et område
- Management og vedligeholdelse

De ovennævnte punkter sigter efter at fjerne muligheder for kriminalitet dels ved at besværliggøre adgang til målet igennem større fysisk sikkerhed, og dels tydelige afmærkninger af ejerskab og adgang. Når målet tager længere tid at skaffe sig adgang til, når det er tydeligt, at man befinder sig på privat område og når der ikke er nogen åbenlys grund til at man har adgang til området (f.eks. gangstier, som tillader en at skyde genvej igennem en boligejendom), øges risikoen for at gerningsmanden bliver opdaget af sociale øjne og senere identificeret og fanget. Dette øger risikoen ved at begå kriminalitet i forhold til udbyttet og mindsker derfor nytteværdien af eksempelvis indbrud. Derfor vil gerningsmanden i sin daglige færden opdage færre muligheder for kriminalitet, som han vælger at reagere på givet den tilgængelige information om risiko og konsekvens.

5.2 Beskrivelse af SBD-ordningen

Da den hollandske PKVW er modelleret med inspiration fra SBD, minder de to certificeringsordninger til en vis grad om hinanden. En af de mest markante forskelle er PKVW-certificeringens indledningsvise fokus på byplanlægning og design af offentlige områder, som var en tilføjelse til den originale SBD-ordning. Således indeholder SBD ikke fem kategorier, men tre:

- Bygningens layout og design
- Boligsikring
- Underordnede sikkerhedskrav

Fordelt på de tre kategorier findes der sammenlagt 44 krav til kriminalitetsforebyggende tiltag, med tilhørende underkrav, omhandlende bygningens fysiske sikkerhed, naturlige overvågning, adgang og udgang, territorialitet samt management og vedligeholdelse (ACPO, 2014).

Kategori 1: Bygningens layout og design, omhandler hvordan boligens og boligbyggeriets umiddelbare nærmiljø udformes. I denne kategori stilles der bl.a. krav til stisystemer ved byggeriet, belysning af fællesområder, afgrænsning imellem boliger og parkeringsfaciliteter.

Kategori 2: Boligsikring, omhandler den specifikke boligs sikkerhed. I denne kategori stilles der f.eks. krav til døre og vinduers indbrudsresistens, sikkerhedsbelysning og alarmsystemer.

Kategori 3: Underordnede sikkerhedskrav, omfatter specifikationer til valgfrie tilføjelser til boligen. Det vil sige, f.eks., eksterne garager, interne tørrerum i bygningen, cykelparkeringsfaciliteter, affaldssorteringsområder og deslige.

I modsætning til PKVW, indeholder SBD ingen opdeling imellem anbefalinger og ufravigelige krav. Det vil sige, at ethvert krav i princippet er ufravigeligt, såfremt man ønsker SBD-certificering (ACPO, 2014). Dog er det ikke alle krav, som vil gøre sig gældende i det enkelte tilfælde. De relevante krav varierer fra bygning til bygning. Eksempelvis er sikkerhedskrav vedrørende franske altaner ikke relevante i bygninger, hvor sådanne ikke er implementeret i designet. Ydermere kan kravene til SBD-certificering variere på tværs af nabolag, således at der enten kan tilføres yderligere krav til certificeringen eller modificeres på de eksisterende krav, hvis et nabolag oplever særlige problemer med specifikke typer af kriminalitet. I sådanne tilfælde vil de modificerede eller tilføjede krav blive oplyst skriftligt af projektets DOCO til andre interessenter. Generelt har de engelske

DOCO en høj grad i frihed i implementeringen af SBD, hvilket har medført kritik af, at ordningen ikke implementeres på lige fod landet over. Rachel Armitage (2015) påpeger, at problemet eventuelt kunne afhjælpes ved løbende, og bedre, efteruddannelse af DOCO⁵.

Alle kravene til certificeringen er beskrevet i SBD's håndbog, som er tilgængelig fra ordningens hjemmeside. Håndbogen er målrettet SBD's interessenter, det vil sige bygherrer, arkitekter, boligejere, lokale boligforeninger og rådgivende eksperter. De konkrete krav gennemgås hver for sig, hvorunder de enkelte specifikationer og delkrav udpensles (ACPO, 2014).

Når en bolig eller bygning har opnået et SBD-certifikat er dette gældende på ubestemt tid. Der er ikke systemer på plads til revurdering eller inspektion, når først certifikatet er udstedt (Cozens et al., 2007). Ifølge Armitage (2015) bør denne praksis ændres, da visse bygninger ikke længere lever op til de nuværende SBD-krav.

SBD er inddelt i to grene; Selve certifikatet, kaldet *Developers' Award*, og licenserede produkter. Med hensyn til licenserede produkter, kan ACPO udstede licensstatus til producenter af produkter, som lever op til SBD's mindstekrav og tests.

Developers' Award er tildeling af et SBD-certifikat til bygherren af et givent projekt. Når der ansøges om SBD-certificering til en bolig eller et byggeri, tildeles projektet en DOCO. Det er DOCOs opgave at udpege og rådgive omkring udbedring af eventuelle designfejl, som kan virke fremmede for kriminalitet. Efter en indledende konsultation gives der skriftligt besked til bygherren om hvilke tiltag, der skal forbedres for at opnå SBD-certificering.

Det er DOCO, som vurderer hvorvidt byggeriet i sidste ende lever op til SBD's mindstekrav og kan modtage certificering. Dog findes der en appelprocedure, som kan tages i brug, hvis bygherren er uenig i DOCO's vurdering. Denne mulighed tages dog sjældent i brug (Armitage, 2004).

⁵ DOCO'er kommer fra en række forskellige baggrunde, nogle er nuværende eller tidligere politibetjente, andre er arkitekter, byplanlæggere, eller lignende. Den nuværende DOCO uddannelse, er et en-uges kursus uden efterfølgende certificering af den enkelte DOCO (Armitage, 2015).

5.3 Udvikling og evaluering

Siden SBD-ordningen første gang så dagens lys i 1989 er ordningen løbende blevet evalueret og udviklet og den seneste udgave af certificeringshåndbogen udkom i 2014 (Armitage og Munchuk 2011; ACPO, 2014).

I 1989 blev SBD søsat med specifikationer snarere end krav til døre og vinduer. Eksempelvis var der indledningsvis ikke yderligere krav til vinduers modstandsdygtighed overfor indbrudsforsøg, end at vinduet kunne låses med en nøgle (Armitage og Monchuk, 2011).

Efter grundlæggelsen af SBD's *National Technical Committee* (nationale tekniske komité) i 1992, indførte man tekniske standarder baseret på produktets præstation. Denne standard var dog ikke officiel og kun få DOCO'er henviste formelt til den (Armitage og Munchuk, 2011).

I 1994 indførte man PAS 011, som en test-standard for vinduer hos langt størstedelen af de engelske og waliske politistyrker. Dog blev denne standard heller aldrig optaget som en formel standard i SBD.

I 1997 blev standarden endnu engang opgraderet, denne gang til GGF 6.6.2. Endnu engang var der dog tale om en standard som, skønt den blev anvendt af visse DOCO'er, aldrig formelt blev optaget som SBD-standard og derfor ikke blev anvendt i alle SBD-certificeringer.

I 1999 undergik SBD en større revision, som resulterede i den til dato mest prominente ændring i SBD-ordningen med hensyn til fysisk sikkerhed. Under denne revision gjorde man endeligt op med brugen af specifikationer fremfor egentlige tekniske standarder med indførslen af henholdsvis PAS 24 og BS 7950 standarden for døre og vinduer (Armitage og Monchuk, 2011). Med introduktionen af disse standarder blev subjektive vurderinger af passende sikringsstandarder for SBD-tiltag fjernet og ved at have en fast standard, som man kunne underlægge produkter, blev et konsekvent niveau sikret fra producenternes side.

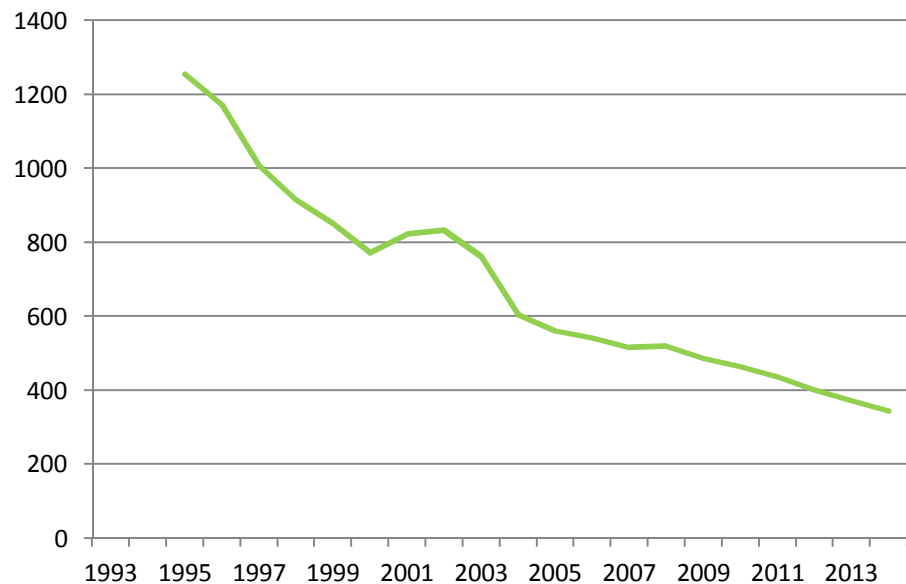
5.4 Resultater af SBD

England og Wales har, som det fremgår af fig. 4 oplevet en kraftig reduktion i indbrudsraten siden 1995. Med et fald fra 1.200 til omkring 400 indbrud per 100.000 husstande, er England og Wales de mest succesfulde lande, med hensyn til indbrudsreduktion, der dækkes af denne analyse. Armitage (2015) fremhæver, at der findes relativt store mørketal i Storbritannien. Skønt udbetaling af

forsikringspenge er afhængigt af, at et indbrud meldes til politiet, har man i Storbritannien problemer med at mange familier – særligt i de lavere indkomstgrupper, som bor i almennyttige boligbyggerier – fravælger forsikring. Dette har i samspil med store besparelser inden for politiet medført, at færre indbrud anmeldes, da folk uden forsikring ikke kan se et formål med at anmelde forbrydelsen, på grund af lave opklaringsrater inden for indbrud.

Figur 4

Indbrudsrate per 100.000 indbyggere i England og Wales. (EUROSTAT og national statistik).

Der er ikke foretaget nationale evalueringer af SBD-ordningen, dog er der frem til 2011 udgivet fire offentligt tilgængelige evalueringer af ordningen i lokale områder, som hver især konkluderer, at SBD har haft en positiv effekt i forhold til reduktion af kriminalitet og i særdeleshed indbrud. Eksempelvis konkluderede en undersøgelse foretaget i Wales i 1999, at SBD-certificerede bygninger oplevede 40% færre indbrud end ikke-certificerede bygninger (Armitage og Monchuk, 2011).

Der er ikke foretaget evalueringer af de enkelte tiltag indenfor SBD. Dog vurderer Armitage (2015), at den mest effektive gren af SBD er bygningens layout og design, hvorimod selve boligsikringen og de underordnede sikkerhedskrav er mindre væsentlige. Dog understreges det, at fordelene ved SBD er, at ordningen tilbyder en kombination af forskellige indbrudsforebyggende tiltag, herunder både planlægning af boligområdet og boligens fysiske sikkerhed, og at det er kombinationen af disse, som giver et godt resultat. Endvidere fremføres det, at SBD med fordel kunne udvides til at omfatte egentlig byplanlægning, ligesom under det Hollandske PKVW (Armitage, 2015).

I det følgende præsenteres konklusionerne fra de to nyeste evalueringer af SBD, foretaget i sociale boligbyggerier i henholdsvis England og Skotland. Dernæst præsenteres andre resultater af undersøgelser vedrørende SBD, som ikke nødvendigvis relaterer til ordningens effektivitet i indbrudsforebyggelse som sådan, f.eks. undersøgelser af miljømæssige gevinster eller meromkostninger ved byggeri under SBD standarder.

West Yorkshire – England

I 2011 blev der foretaget en opfølgende evaluering af SBD, baseret på en evaluering, som blev foretaget i 1999. Formålet med denne opfølgning var at undersøge, hvorvidt SBD har haft en vedvarende effekt på indbrudsrate, siden den overvejende positive evaluering af ordningen i 1999.

Den originale evaluering fra 1999 fandt en årlig forbedring i effektiviteten af SBD fra 1994-1998. Indledningsvist oplevede SBD-byggerier i West Yorkshire flere indbrud end almindelige bygninger, med en indbrudsrate på 171% for SBD-bygninger i forhold til almindelige bygninger. Over en årrække udlignede denne tendens sig og SBD-bygninger opført i 1998 oplevede en gennemsnitlig indbrudsrate svarende til 45 % af almindelige byggeriers (Armitage og Monchuk, 2011). Det vil sige, at SBD-bygninger indledningsvist oplevede flere indbrud end bygninger uden for SBD-ordningen.

Reevalueringen er foretaget med udgangspunkt i 32 byggerier (16 SBD byggerier og 16 andre-byggerier), som blev opført i perioden 2006-2007, således at man har kunnet samle minimum et års data på de enkelte byggerier. Byggerierne er blevet parret efter geografiske, socioøkonomiske og demografiske forhold, således at man bedst muligt kan måle effekten af SBD-tiltag alene. Derudover blev der sammenlignet data for SBD-bygninger, som havde været inkluderet i den oprindelige evaluering for at teste holdbarheden af de i sin tid opnåede resultater.

I evalueringsperioden blev der i alt anmeldt 19.701 indbrud i private hjem i West Yorkshire. Ud af disse blev to indbrud begået imod SBD-bygningerne som indgik i analysen, svarende til en indbrudsrate på 5,8 indbrud per 1.000 SBD-boliger, sammenlignet med en indbrudsrate på 22,7 indbrud per 1.000 boliger i West Yorkshire generelt. Endvidere fandt man en stærk, negativ sammenhæng imellem andelen af SBD-boliger på en gade og mængden af kriminalitet begået

på gaden. Inden for indbrud påvistes en statistisk signifikant sammenhæng på -0,506 imellem tilstedeværelsen af SBD-byggerier og indbrud⁶.

Ved sammenligning af de to kontrolgrupper, de 16 SBD-bygninger og de 16 andre-bygninger, fandt man en indbrudsrate på henholdsvis 5,9 og 7,9 i perioden 2006-2007. I den oprindelige evalueringen viste en lignende sammenligning indbrudsrater på 22,7 og 38,3 for henholdsvis SBD- og andre-bygninger. Der har altså været en væsentlig reduktion i mængden af indbrud over de 10 år, som lå imellem evalueringerne. Dog er det svært at sige, hvorvidt denne reduktion skyldes SBD-ordningen. På den ene side har man oplevet en kraftigere reduktion i indbrudsraten for ikke SBD-boliger, på den anden side, har den blotte tilstedeværelse af SBD i et nabolag vist sig at have en indbrudsforebyggende effekt på nabolaget som helhed.

I modsætning til den oprindelige evaluering af SBD i West Yorkshire, fandt man i 2009 en øget risiko for *repeat victimisation* i SBD-boliger, hvor genovertrædelser tegner sig for 25,7 % af kriminelle handlinger, sammenlignet med 27,3 % i andre type boliger. Dog ændrer dette billede sig, hvis man filtrerer kriminelle handlinger efter type. Fjerner man voldelige overfald fra statistikken falder *repeat victimisation* raten til 11,9 % for SBD-boliger, hvorimod den forbliver 27,3 % for andre-boliger. Dermed kan det konkluderes, at SBD-ordningen medvirker til at nedbringe mængden af genforseelser inden for en række kriminelle handlinger, herunder indbrud og vandalisme, hvorimod den ikke er effektiv imod voldelige overfald.

Glasgow – Skotland

Glasgow Housing Association (GHA), Europas største sociale boligudbydere, besluttede i 2004 at implementere SBD i sine byggerier i Glasgow, med henblik på at forbedre tryghedsfølelse og boligsikring for deres lejere.

Frem til 2008 blev der installeret døre og vinduer, som levede op til SBD's sikkerhedskrav om tre minutters modstandsdygtighed overfor indbrud, i henholdsvis 39.000 og 11.000 boliger. Heraf blev omkring 8.000 boliger udstyret med både døre og vinduer (Teedon, et al., 2009). I løbet af 2004-05 blev der udført indledende evalueringer, som viste månedlige fald i indbrud i områder, hvor der var blevet installeret SBD-tiltag. I 2009 blev der foretaget en mere omfattende evaluering af projektet af *Glasgow Caledonian University*.

⁶ Spearman's rho med signifikansniveau $P < 0,01$.

Evalueringen omfattede alle GHA-boliger, som var blevet udstyret med døre og vinduer efter SBD-standard inden udgangen af 2006. Disse SBD-boliger blev inddelt i fire prøve-områder, som hver især indeholdt både SBD- og andre-boliger.

I alt faldt indbrudsrelateret kriminalitet med 26 % over prøveområderne, herunder fandt man en 18 % reduktion i "tyveri ved indbrud" og en 59 % reduktion i indbrudsforsøg. Generelt faldt indbrud imod SBD-boliger med 61%, hvorimod reduktionen i indbrud imod andre-boliger i områderne var 21 % (Teedon, et al., 2009).

Man fandt også en sammenhæng imellem installation af indbrudssikre døre og vinduer og indbrudsreduktion. Inden installationen af døre og vinduer af SBD-standard fandt man ingen statistisk signifikant forskel på indbrudsraten imellem GHA's bygninger og andre bygninger. Efter installationen af disse tiltag, fandt man dog en statistisk signifikant lavere indbrudsrate i SBD-boliger (Teedon et al., 2009).

Under evalueringen opdagede man store udsving i reduktionsraten på tværs af de fire prøveområder. Generelt fandt man størst reduktion i indbrudsraten i de områder, hvor der var flest SBD-bygninger, hvilket indikerer at installation af indbrudssikre døre og vinduer medvirker til at reducere indbrud i alle boliger i det omkringliggende område (Teedon et al., 2009). Dog bør man her holde for øje, at andre faktorer, såsom demografi, implementering af SBD og andre lokale initiativer også kan have haft en effekt.

Andre resultater af SBD

Den nuværende miljømæssige omkostning af kriminalitet i Storbritannien er anslået til 6.000.000 tons CO₂, svarende til udledningen fra godt og vel seks millioner husstande. Sammenholdt med indbrudsraten, vil den forøgede marginale CO₂-omkostning ved at bygge et nybyggeri i overensstemmelse med SBD-kravene have tjent sig hjem efter fire år. Således medvirker indbrudsforebyggelse til at nedbringe CO₂ udslip og bidrager til at England opfylder sine internationale forpligtelser på området (ACPO, 2014).

Undersøgelser viser, at SBD-certificerede boligbyggerier oplever op til 75 % færre indbrud end ikke-certificerede bygninger (ACPO, 2014).

I en rapport fra 2006 fastslås det, at husstande uden skalsikring, det vil sige tiltag som hærder den enkelte bolig imod indbrud (såsom skydelåse, overvåg-

ningskameraer, sikkerhedslys, - døre og -vinduer), oplever mere end fire gange risiko for indbrud end husstande uden sådanne tiltag (ABI, 2006).

Det er estimeret, at der i de første syv års af SBD's levetid blev certificeret 35.000 boliger i cirka 3.700 byggerier. Disse tal bliver dog ikke længere opdateret og der findes ingen national database over antallet af SBD-certificerede bygninger (Armitage, 2004).

Selvom SBD er blevet populært i offentligt byggeri, har det vist sig vanskeligt at få de private bygherrer til at tage ordningen til sig. Skønt der ikke er officielle data tilgængelig på området, anslås det at private byggerier ikke tegner sig for mere end 10 % af de samlede SBD-ansøgninger (Cozens et al., 2007). Problemet består i, at private bygherrer ikke har økonomisk incitament til at inkludere SBD. Modsat i Holland, hvor PKVW-certificering anses som værende positiv, mener man i England at SBD-certificering sender det signal, at ejendommen ligger i et boligområde, som har problemer med kriminalitet. Endvidere er kendskab til SBD ikke synderligt udbredt i den engelske befolkning. Dermed fjerner man det økonomiske incitament for at bygge med henblik på SBD-certificering (Armitage, 2015).

Reducing Burglary Initiative

I 1998 annoncerede the britiske *Home Office* deres såkaldte *Crime Reduction Programme* (CRP), Kriminalitets Reduktions Programmet, hvis mål var at skabe en integreret tilgang til kriminalitetsbekæmpelse. *Reduction Burglary Initiative* (RBI) blev søsat i 1999 som et af de første projekter under CRP regi (Jacobson, Maitland og Hugh, 2003).

RBI fungerede som et offentligt-privat samarbejde, hvor indbrudsreduktionsplaner kunne modtage offentlige midler. Disse blev tildelt igennem udbudsrunder, hvor de bedste projektforslag vandt finansiering til deres udførelse (Curtin, Tilley, Owen og Pease, 2001). Brugen af udbudsrunder for RBI'er var med til at sikre, at de enkelte forslag var gennemtænkte og solidt teoretisk funderede, hvilket menes at have været en kilde til RBI's succes (Jacobson et al., 2003).

Det var et mindstekrav for at modtage støtte, at området som projektforslaget dækker, havde en indbrudsrate som minimum var to gange den nationale indbrudsrate. Endvidere skulle projektforslaget bygge på analyse af – og være tilpasset til – den lokale kontekst. Derfor dækkede RBI-projekter som ofte relativt små områder på 3.000-5.000 husstande (Bowles og Pradiptyo, 2004).

Resultaterne af de individuelle RBI'er varierede. Dog viser evalueringer af initiativets fase 1 projekter en gennemsnitlig reduktion i indbrudsrate på over 20 % (Hamilton-Smith, 2004).

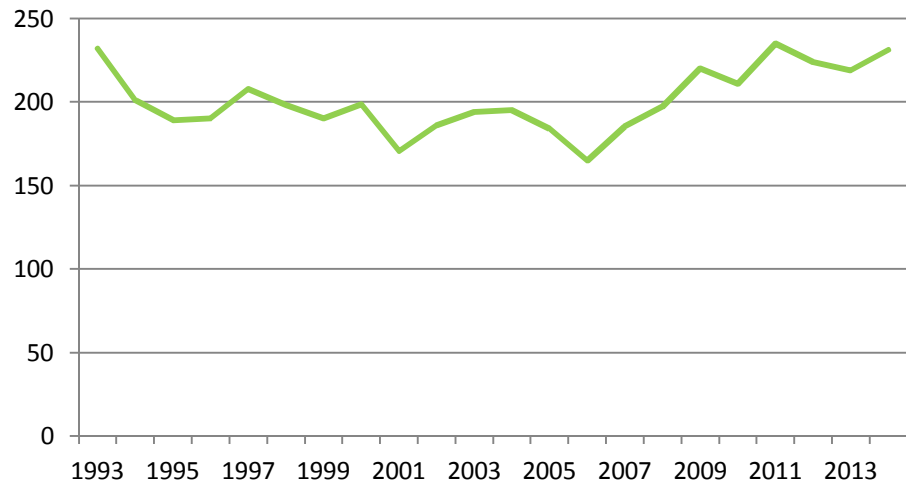
Da initiativet blev lukket i 2002, omfattede det ikke mindre end 247 projekter og 2,1 millioner husstande i Storbritannien (Jacobson et al, 2003). Lukningen af RBI skete på trods af yderst positive resultater. Den på daværende tidspunkt nyligt tiltrådte regering mente, at man havde knækket kurven, og nedprioriterede derfor indbrudssikring (Armitage, 2015).

6 SVERIGE

I Sverige er indbrudsrate, som det fremgår af fig. 5, signifikant lavere end i Danmark. Det har været fremført, at hovedårsagen er en lavere befolkningstæthed i forhold til Danmark. Dog forholder det sig sådan, at den andel af den svenske befolkning, der bor i bymæssig bebyggelse, ikke adskiller sig væsentlig fra Danmark (Nielsen og Stephansen, 2014).

Figur 5

Indbrudsrate per 100.000 indbyggere i Sverige. (EUROSTAT og national statistik)

6.1 Baggrund

Siden 1980'erne og frem til midten af 2000'erne har antallet af anmeldte indbrud i private hjem været faldende. Siden 2006 har man dog set en tendens til, at antallet af anmeldte indbrud i private hjem stiger, alt imens antallet af indbrud i garager og skure falder, hvilket bevirker at indbrudsrate forbliver uændret, skønt risikoen for at blive udsat for indbrud i hjemmet stiger (Wahlin, 2002; Olseryd, 2013). Siden 2006 har indbrudsrate ligget nogenlunde stabilt. Omkring 1 % af de svenske husstande, svarende til cirka 36.000, udsættes årligt for indbrud. Der har dog været en lille stigning i de seneste år (Olseryd, 2013).

Modsat England, hvor der findes store mørketal i forhold til mængden af indbrud, betragtes Sveriges indbrudsrate som et godt estimat for mængden og udviklingen af indbrud i Sverige, fordi Sverige som følge af sit forsikringsystem har en høj anmeldelsesprocent for indbrud (Wahlin, 2002). Hele 95 % af de svenske husstande er forsikrede og det anslås at 84 % af indbrud anmeldes (Wahlin 2002; Brå, 2015).

De faldende indbrudsrate i Sverige fra 1980'erne og fremefter tilskrives flere forhold. Først og fremmest udbredelsen af nabohjælp, skønt effekten af denne er vanskelig at dokumentere. Dernæst et øget fokus på sikring af private hjem

igennem skalsikring. Eksempelvis har en svensk undersøgelse vist, at alarmer kan have en forebyggende effekt. Undersøgelsen viste, at 2% af husstande, som har installeret indbrudsalarmer, blev udsat for indbrud under observationsperioden, hvorimod 8 % af husstande uden indbrudsalarmer oplevede indbrud (Wahlin, 2002).

Generelt er indbrud ikke et stort problem i Sverige, og derfor rangerer indbrudsforebyggelse lavt på den offentlige dagsorden. Derfor ser man ikke en ligeså koordineret indsats som i eksempelvis Holland, England og Wales (Svanberg, 2015).

6.2 Kriminalitetsforebyggende tiltag og resultater

I 1996 præsenterede den svenske regering sit kriminalitetsforebyggelsesprogram *Et Fælles Ansvar (Allas vårt ansvar)*, som havde til formål at styrke og udvikle kriminalitetsforebyggende arbejde i Sverige (Gustafsson og Hollari, 2005). *Et Fælles Ansvar* er yderst favnende og berører alle områder, som har med kriminalitetsforebyggelse at gøre. Derfor har der ikke været behov for at opdatere strategien, som stadig er det vejledende dokument for forebyggelsestiltag den dag i dag. Dog er der for indeværende tale om at opdatere dokumentet, da det i sin nuværende form ikke indeholder kvantificerbare målsætninger for forebyggelse (Svanberg, 2015).

Initiativet *Et Fælles Ansvar* blev gennemført på baggrund af en kraftig stigning i kriminaliteten i Sverige i årtierne efter Anden Verdenskrig, hvor antallet af årligt indberettede forbrydelser steg fra omtrent 200.000 i 1950 til 1.150.000 i 1995, svarende til en stigning i omegnen af 500 %. Hertil kom en faldende opklaringsprocent, som er mere end halveret over den samme periode (Justitiedepartementet, 1996).

Et Fælles Ansvar lagde vægt på at kriminalpolitik skulle samtænkes med den generelle velfærdspolitik med særlig fokus på social-, sundhed-, bolig-, uddannelse- samt børn og unge politik (Justitiedepartementet, 1996). Den mest almindelige måde at efterleve denne samtænkning på i en lokal kontekst, har været oprettelsen af såkaldte lokale forebyggelsesråd bestående af interessenter fra lokalområdet, herunder politikere, politi, borgere og forretningsliv (Patel, 2013). Målet med at oprette sådanne samarbejder er at genintroducere uformel social kontrol, som gradvist er blevet udfaset fra samfundet siden Anden Verdenskrig, til fordel for institutionaliseret, central kontrol (Justitiedepartementet, 1996).

Formålet med *Et Fælles Ansvar* var ikke at fritage staten for ansvaret for kriminalitetsforebyggelse, men snarere at udnytte den kreativitet og de ressourcer, som ligger blandt enkeltpersoner, organisationer samt virksomheder og herigennem skræddersy forebyggende indsatser rettet imod forskellige typer kriminalitet i forskellige lokaler kontekster. Staten skulle derfor støtte disse lokale samarbejder imellem myndigheder og civilsamfundet, eksempelvis finansielt (Justitiedepartementet, 1996; Hall, 2015). Der findes ingen *best practice* for hvordan et lokalt samarbejde bliver udformet, da dette skal tilpasses de lokale udfordringer og samarbejdspartnere (Svanberg, 2015).

De lokale samarbejder blev bygget op i kraft af og har eksisteret siden *Et Fælles Ansvar* blev udgivet i 1996. Omkring årtusindskiftet var lokale samarbejder at finde i størstedelen af de svenske kommuner og i 2008 blev disse samarbejder institutionaliseret ved lokale samarbejdsråd, hvori medlemmerne havde egentlige samarbejdskontrakter, som formaliserede samarbejdet og forpligtede de enkelte medlemmer hertil (Svanberg, 2015).

Ordningen er ved at blive implementeret i hele landet og for indeværende har cirka 260 ud af Sveriges 290 kommuner formelle samarbejdsaftaler med det svenske politi. Skønt samarbejdet er blevet formaliseret, bliver politiet endnu ikke trænet i dets udførelse, da man i første omgang fokuserer på at udbrede ordningen og derefter vil strømline dets implementering. Det forventes, at der udgives en håndbog for politiet om samarbejde med lokale interessenter i forebyggelsestiltag til næste år (Hall, 2015).

Et fælles ansvar fremhæver tre hovedområder for kriminalitetsforebyggelse og -bekæmpelse. Først skal der være fokus på samfundets udvikling som helhed, eksempelvis ved at undersøge hvordan politiske beslutninger påvirker det kriminalpolitiske område. Dernæst bør lovgivningen udvikles således, at de forskellige politiske områders sammenhænge afspejles bedre i loven og sluttelig bør man drage fordel af forebyggende initiativer på det lokale niveau ved samarbejde imellem myndigheder og civilsamfundet. Dette skulle f.eks. gøres igennem *nabohjælp*, og såkaldte *Guardian Angels* (Justitiedepartementet, 1996). I 2012 havde 85 % af de svenske kommuner eksplicite samarbejdsaftaler med politiet med henblik på at reducere og forebygge specifikke typer af kriminalitet, eksempelvis indbrud (Brå, 2012b).

Bo Tryggt 05

I 2001 iværksatte Stockholms politi projektet *Bo Tryggt 01*. Projektet havde til formål at vejlede politikere, byplanlæggere, arkitekter, entreprenører og andre interessenter i situationel kriminalitetsforebyggelse igennem planlægning og

design (SCPA, 2005). *Bo Tryggt* blev udarbejdet i samarbejde med en række aktører, herunder de arkitektoniske afdelinger på *Chalmers Tekniska Högskola* (Chalmers Tekniske Universitet) og *Kungliga Tekniska Högskolan* (Det Kongelige Tekniske Institut). Derudover modtog projektet finansiering fra blandt andre den Svenske Byggeindustri Udviklingsfond (SBUF), *Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag* (Sveriges Sammenslutning af Almennyttige Boligforeninger), lokale Stockholmske myndigheder samt en række boligforeninger og forsikringselskaber (SCPA, 2005). Ordningen blev opdateret i 2005, med sigtet at tilpasse anbefalingerne bedre til brugernes situation (SCPA, 2005).

Bo Tryggt tager udgangspunkt i det samme teoretiske grundlag som det Hollandske PKVW og det engelske SBD (Se afsnit 4.2 og 5.1), det vil sige i Jane Jacobs teori om sociale øjne og Paul Newmans teori om *Defensible Space*. Ligesom det var tilfældet i det engelske SBD, operationaliseres disse teorier igennem de såkaldte *New Opportunity Theories*. Til forskel fra de førnævnte certificeringsordninger, blev det understreget i *Bo Tryggt*, at situationel forebyggelse ikke kan stå alene, men bør supplere en målrettet social forebyggelsesindsats (SCPA, 2005).

Som nævnt ovenfor, var formålet med *Bo Tryggt* at vejlede interessenter i planlægnings- og byggeprocessen om situationel kriminalitetsforebyggelse. Der var således ikke tale om en certificeringsordning på linje med henholdsvis den hollandske og engelske ordning (SCPA, 2005). Oprindeligt var der planer om at indføre en certificeringsordning med tiden. Disse planer blev dog aldrig realiseret. *Bo Tryggt* var således et ambitiøst projekt, som desværre ikke fik den forjente udbredelse. (SCPA, 2005; Svanberg, 2015).

Bo Tryggt opererede med seks forskellige stadier inden for planlægning og udførsel af byggeprojekter:

- Program: En specifik struktur plan for en kommune eller enkelte bydele i kommunen. Her er der tale om den overordnede politiske strategi for området, som skal følges i alle byggeprojekter.
- Planlægning: Udviklingsplan for det individuelle boligområde, med udgangspunkt i kommunens strukturplan, herunder layout af veje og stisystemer og beplantning på offentlige områder.
- Design: Designet af den enkelte bygning, herunder skalsikring.

-
- Projekt: Udpensling af hvordan designvalg og skalsikring kommer til at spille sammen, herunder mindstekrav til eksempelvis døre og vinduers modstandskraft imod indbrud.
 - Produktion: Selve opførslen af bygningen/boligen, herunder det specifikke valg af dør, lyskilde og lignende, samt hvordan disse installeres.
 - Management: Opsyn og vedligeholdelse af bygningen og boligområdet efter opførslen.

Da *Bo Tryggt* ikke var en decideret certificeringsordning, blev der udarbejdet tjeklister for hvert enkelt af de ovennævnte stadier, som var målrettet aktørerne i de enkelte processer, med henblik på at fungere som vejledning og inspiration. Tanken bag dette var at fremme dialog imellem interessenter under de forskellige stadier, og på tværs af disse, da visse processer i byggeriet overlapper de nævnte stadier. Således var det tanken, at tjeklisterne skulle fungere som en platform for diskussion og kompromis imellem forskellige interesse i processen (SCPA, 2005).

Nabohjælp

Skønt man i Sverige fremhæver både *target hardening* og CPTED som effektive metoder til indbrudsforebyggelse, er nabohjælp det mest almindelige tiltag (Wahlin, 2002). Nabohjælpsordninger startes ofte i samarbejde og med støtte fra politiet.

Nabohjælp indbefatter, at beboere og eventuelt andre aktører i et boligområde, såsom butiksejere, hjælper hinanden med at bekæmpe kriminalitet. Metoden har været brugt i Sverige i over 40 år (Sallander, 2012).

Nabohjælp består som oftest af en pakkedløsning, som inkluderer overvågning, ejendomsmarkering og tryghedsundersøgelser (de såkaldte "Tre Store"). Undersøgelser af nabohjælps effektivitet anslår, at sådanne tiltag reducerer kriminaliteten i et område med 16-26 %. Det er dog endnu uvist, hvorfor nabohjælp har en præventiv virkning i forhold til f.eks. indbrud, da ingen studier har kunnet påvise en konsekvent effekt af enkelte tiltag under nabohjælp (Bennett, Holloway og Farrington, 2008).

På trods af, at det er uvist hvilke tiltag der overordnet udgør en effektiv nabohjælpsordning, er det kendt at en effektiv nabohjælp i flerfamilies bygninger, eksempelvis sociale boligbyggerier, kræver involvering og engagement fra flere interessenter end beboerne selv. Disse interessenter kan eksempelvis omfatte

udlejeren, boligforeningen, det lokale forretningsliv, forsikring, kommunen eller politiet (Sallander, 2012).

En af grundene til, at den præcise effekt af nabohjælp er ubekendt, er at den kan tage mange former, alt afhængigt af det enkelte nabolags behov. Grundidéen i nabohjælp er dog, at nabolagets interessenter hjælper hinanden med at holde øje med hinandens hjem, fælles arealer og lignende. Dette skaber et uformelt netværk af sociale øjne, som medvirker til at nedbringe indbrud igennem øget risiko for at blive opdaget (Sallander, 2012). Moderne informationsteknologi har medvirket til at effektivisere dette netværk, f.eks. i form af SMS- og e-mail-kæder, som hurtigt kan sprede information om mistænkelig adfærd, både til nabolagets interessenter og til politiet, der kan optimere sin indsats som følge af en øget informationsstrøm (Sallander, 2012). Derudover har det svenske politi taget sociale medier i brug med henblik på at forstærke nabohjælpen. Dette gøres ved brugen af eksempelvis Facebook og Twitter, som advarsels- og kommunikationskanaler, hvor der dels udsendes påmindelser om påpasselighed i forhold til indbrud i højsæsonerne (ved juletid og i sommerferien), og dels udstedes advarsler i tilfælde af pludselige stigninger i indbrudsraten i et specifikt område (Hall, 2015).

Det svenske politi har for nyligt indført DNA-mærkning på forsøgsbasis, som et led i Nabohjælpen i Stockholm. Der foreligger endnu ikke præcise data om forsøgsordningen, men man er i gang med at indsamle disse og samle dem i en rapport. Indtil videre tyder alt på, at ordningen har haft positive resultater (Hall, 2015).

Tilførsel af ressourcer til politiet

I 2006 tilførte man flere ressourcer til det svenske politi med henblik på at øge politiets synlighed, gennemføre mere præventivt politiarbejde og øge opklaringsraten (Patel, 2013). Dette kom bl.a. til udtryk ved at en forøgelse af politistyrken med 2.500 nye betjente, for at nå en målsætning om at styrken skulle bestå af 20.000 betjente i år 2010, svarende til en stigning på 17 %. Hvis mængden af nye politifolk opgøres i årsværker, fremfor det faktiske antal af nye betjente, reduceres forøgelsen af politistyrken til omtrent 13% (Eksten, 2013).

Tanken bag denne ressourcetilførsel var, at en højere grad af synlighed på gaden fra politiets side, ville have en kriminalitetsforebyggende effekt. Derfor blev der i 2008 udstukket en målsætning fra den svenske regering, om at mindst 50 % af landets betjente skulle "være på gaden" (Eksten, 2013). I de seneste år er dette fokus dog mindsket og ressourcer rettes i stedet imod strategisk planlægning af forebyggende foranstaltninger.

Endvidere krævede den svenske regering også, at tilførslen af yderligere ressourcer - i form af flere betjente - skulle medføre en stigning i opklaringsraten. Det vil sige, at en større procentdel af anmeldte forbrydelser skulle opklares.

Tilførslen af ressourcer til politiet har ikke haft de ønskede effekter i forhold til kriminalitetsforebyggelse og øget opklaring i Sverige. Dette tilskrives to faktorer:

- For det første, betød tilførslen af nyt personel at der kom et uforholdsvist stort antal nye, uerfarne betjente ind i styrken. Når man sammenholder målsætningen om en forøgelse af styrken på 2.500 betjente med den naturlige udskiftning i styrken, bliver det samlede antal nye betjente i korpset ikke 2.500, men nærmere 6.500 (Brå, 2012b). Det vil sige, at godt og vel en tredjedel af Sveriges politistyrke består af uerfarne betjente, som kræver tilsyn fra de ældre og mere erfarne betjente, som derfor har mindre tid til at tage sig af kriminalitet.
- For det andet, lider de forebyggende tiltag i Sverige af kvalitative utilstrækkeligheder. Siden 2006 er forebyggende tiltag blevet registreret i et centralt register (PUM-A), hvoraf der fremgår formål, metode, og lignende. Ifølge PUM-A er cirka 75% af de forebyggende tiltag ikke baseret på forudgående undersøgelser vedrørende problemets omfang. Ydermere bliver 90% af tiltagene hverken overvåget eller evalueret (Brå, 2012b).

Baltisk samarbejde

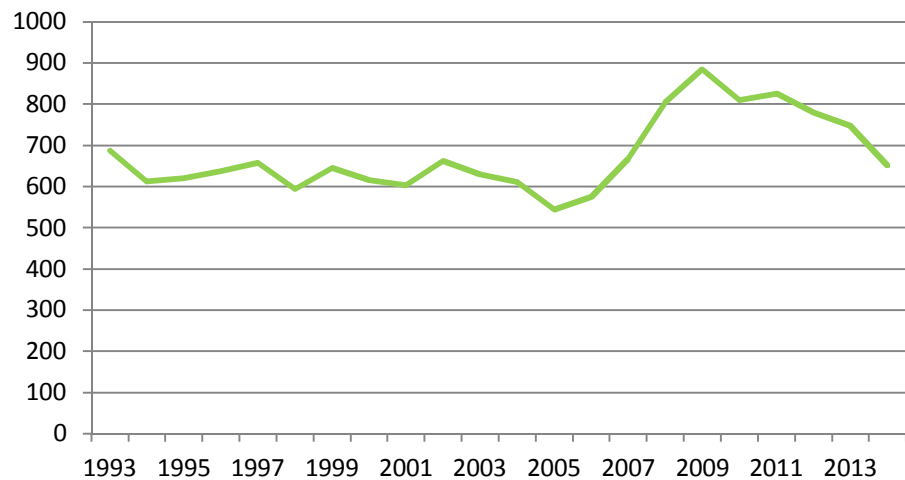
Det svenske politi vurderer, at en stor del af de indbrud, som bliver begået i Sverige, skyldes såkaldt indbrudsturisme. Det vil sige udenlandske kriminelle, som rejser til Sverige med det ene formål, at begå indbrud. Sverige er låst geografisk, hvilket vil sige, at landet har relativt få adgangspunkter for sådanne kriminelle. Derfor har man med succes kunnet indføre et samarbejde med andre baltiske lande, som advarer Sverige, når kendte indbrudstyre f.eks. stiger på færgen til Sverige (Hall, 2015). Som følge heraf er det svenske politi i stand til at overvåge disse indbrudsturer, opdage deres logistiske centre i Sverige, kortlægge deres operationer og finde eventuelle svenske samarbejdspartnere, for så at intervenere, når de forsøger at forlade landet igen (Hall, 2015).

7 DANMARK

Fra 1990 og frem til 2005 har indbrudsraten i Danmark ligget nogenlunde stabilt omkring 600 indbrud per 100.000 husstande, som det fremgår af fig. 6. Dette ændrede sig dog i perioden 2006-2010, hvor man oplevede en kraftig stigning i indbrudsraten, således var antallet af indbrud i 2009 hele 65,3 % højere end i 2005 (Nielsen og Stephansen, 2014; Sorensen, 2011). Siden 2010 har indbrudsraten i Danmark været svagt faldende, således at man nu igen nærmer sig niveauet fra 2006.

Figur 6

Indbrudsrate per 100.000 indbyggere i Danmark. (EUROSTAT og national statistik)

7.1 Baggrund

På baggrund af den kraftigt stigende indbrudsrate imellem 2006-2010, offentliggjorde regeringen en indbrudspakke i 2010, som skulle knække kurven. På forebyggelsessiden fremhævede denne plan bedre sikring og større opmærksomhed, samt en intensiv og målrettet politiindsats på området (Justitsministeriet, 2010). Mere konkret blev det foreslået, at danske hjem skulle sikres bedre igennem øget skalsikring. Denne forøgelse af sikringsniveauet skulle bl.a. implementeres igennem en vejledning om tekniske og bygningsmæssige tiltag til forebyggelse af indbrudskriminalitet, som kan sikre interessenter i byggeprojekter adgang til den nyeste viden inden for situationel kriminalitetsforebyggelse. Endvidere skulle bygningsreglementet opdateres med en henvisning til denne vejledning, dog er ingen kriminalitetsforebyggende tiltag blevet vedtaget ved lov, som det f.eks. er tilfældet i Holland (Justitsministeriet, 2010). Denne opdatering lader dog ikke til at være blevet gennemført, idet bygningsreglementet, med hensyn til indbrudssikring, henviser til standarden DS 471 fra 1993 (Bygningsreglementet, 2014).

Indbrudspakken af 2010 fremhæver også Nabohjælp som et effektivt middel imod indbrud, da "det er de lokale beboere selv, der bedst ved, hvornår en adfærd er mistænkelig i deres nærområde" (Justitsministeriet, 2010, s. 5). Derfor skulle viden om effektiv organisering af Nabohjælp videreudvikles og formidles til borgere, beboerforeninger og lignende i indbrudsplagede områder. Derudover skal boligområder gøres tryggere, ved at ansøre kommunerne til at inddrage tiltag til forebyggelse af situationel kriminalitet i byplanlægningen. Denne inddragelse skulle bl.a. udmønte sig i øget tværfagligt samarbejde på tværs af kommune, politi, lokale boligforeninger og andre interessenter (Justitsministeriet, 2010).

Såkaldt reviktimisering - det vil sige gentagne indbrud imod det samme mål - skulle forebygges igennem besøg fra forsikringsselskaberne hos forsikringstagerne, hvor der kunne ydes rådgivning om effektiv indbrudssikring (Justitsministeriet, 2010). Denne opgave har politiet også implementeret i sin nationale forebyggelsesstrategi for 2014-2015, hvor netop rådgivning af offeret efter indbrud samtænkes med efterforskningsarbejdet (Rigspolitiet, 2014).

Slutteligt skulle politiet opprioritere indsatsen imod indbrud i private hjem, da styrket forebyggelse ikke kan stå alene (Justitsministeriet, 2010). Denne opprioritering indeholder f.eks. krav om evidens- og analysebaseret tilgang til forebyggelse og efterforskning, nytænkning i forhold til det forebyggende arbejde (i samarbejde med lokale interessenter) og øget indsats imod kendte, aktive indbrudstyre (Justitsministeriet, 2010).

Effekten af Indbrudspakken er vanskelig at vurdere. På den ene side har man siden ordningens indførelse oplevet et markant fald i indbrudsraten. På den anden side udgjorde indbrud i private hjem 9,5 % af alle anmeldte straffelovsforbrydelser i 2010, svarende til den tredjestørste fraktion af kriminelle forhold, efter henholdsvis simpelt tyveri (27,5 %) og cykeltyveri (15,2 %) (Sorensen, 2011)⁷. Til sammenligning udgjorde indbrud i private hjem 42.000 af 430.000 straffelovsforbrydelser i 2013, svarende til 9,8%⁸ (Nielsen og Stephansen, 2014). Det er derfor vanskeligt at sige, om de seneste års fald i indbrudsraten skyldes

⁷ Det antages, at mørketal, dvs. ikke-anmeldte forbrydelser, er begrænsede for tyveri og indbrud, da det er en forudsætning for at modtage erstatning i Danmark, at forbrydelsen anmeldes til politiet (Nielsen og Stephansen, 2014).

⁸ $42.000/430.000*100 = 9,77$

en effektiv forebyggende indsats imod indbrud eller et generelt fald i kriminaliteten.

Der findes en bred vifte af litteratur og vejledninger om indbrudsforebyggelse i Danmark, som spænder over alt fra nabo Hjælp og tryghedsvandringer til skalsikring og byplanlægning efter CPTED-principper. Dette til trods, gør danskerne generelt mindre for at sikre deres hjem, end man gør i de lande, som vi normalt sammenligner os med (Justitsministeriet, 2010). Denne opfattelse deles af den hollandske professor i kriminologi, Jan Van Dijk. Han har sammenholdt danske tryghedsundersøgelser (dvs. danskernes subjektive tryghed) med den faktiske risiko for at blive udsat for indbrud (den objektive tryghed) og konkluderer, at danskerne er forholdsvis ubekymrede omkring indbrud, set i forhold til hvor forholdsvis almindeligt forekommende denne forbrydelse er i Danmark⁹. Som følge af denne underbekymring foretages der for få investeringer i indbrudssikring i de danske hjem (Van Dijk, 2013). Denne analyse underbygges af tal fra Forsikring og Pension (F&P), som anslår at op til 90 % af danskerne sikrer sig imod indbrud, men at der ofte er tale om bløde tiltag, såsom automatiske lys-tændere eller uformelle aftaler med naboen om at "holde øje med tingene". Således er det kun 33 % af de danskere, som har oplevet indbrud i deres nærområde, der anskaffer sig indbrudssikre låse, og 15 %, der får installeret en indbrudsalarm (Nielsen og Stephansen, 2014).

I de følgende afsnit gennemgås forebyggelsesindsatsen imod indbrud i Danmark med det formål at danne et generelt overblik. Det bør i denne sammenhæng bemærkes, at der i det følgende ikke er tale om en udtømmende liste af indbrudsforebyggende tiltag. Indledningsvist vil CPTED-indsatsen i Danmark blive gennemgået med reference til indsatsen i Holland og England. Denne gennemgang af CPTED-initiativer vil også indeholde en drøftelse af tryghedsvandringer, som er forbundet til situationel kriminalitetsforebyggelse. Dernæst vil en række andre initiativer blive gennemgået, herunder Nabo Hjælp.

Situationel indbrudsforebyggelse (CPTED) i Danmark

Modsat Holland og England er CPTED i Danmark ikke organiseret omkring en certificeringsordning, såsom PKVW eller SBD. Som benævnt i det ovenstående, findes der heller ikke regler vedrørende brugen af indbrudssikre materialer i de

⁹ I 2011 havde Danmark, ifølge FN, verdens højeste indbrudsrate (F&P, 2013). På trods af de seneste års fald i indbrudsrate, har Danmark stadig den næsthøjeste indbrudsrate i Europa, kun overgået af Grækenland (Krarup og Pedersen, 2015).

danske byggeregulativer, som det f.eks. er tilfældet i Holland. Dog findes der en række private initiativer og ordninger i Danmark, som inkorporerer CPTED-principperne.

Vejledninger i situationel kriminalitetsforebyggelse

Siden begyndelsen af 1990'erne, har Ingeniørforeningen og Dansk Standard udgivet vejleder inden for teknisk og byplanmæssig forebyggelse af kriminalitet, herunder indbrud. Disse vejledninger blev evalueret i 1996, på baggrund af de to boligområder Sibeliusparken og Egebjerggård, beliggende i henholdsvis Rødovre og Ballerup (Scherg, 2013). Evalueringen sammenholdt kriminalitet i boligområderne med fire kontrolområder, henholdsvis Godthåbsparken og Galgebakken i Albertslund samt Egedalsvænge og Nivåhøj i Fredensborg kommune. Evalueringen konkluderede, at der var op til 50 % mindre kriminalitet i Sibeliusparken og Egebjerggård i forhold til kontrolområderne. Dog blev denne forskel i kriminalitetsraten primært oppebåret af mindre brugstyveri fra biler. I forhold til indbrud i private hjem viste undersøgelsen, at der blev begået langt færre indbrud i Egebjerggård, alt imens indbrudsraten i Sibeliusparken ikke afveg nævneværdigt fra kontrolområderne (Scherg, 2013). Her bør det bemærkes, at der var visse metodiske svagheder i evalueringen af Dansk Standards vejledninger. F.eks. blev der ikke taget højde for socioøkonomiske forskelle imellem boligområderne, såsom indkomstniveau og arbejdsløshed, som kan have været medvirkende til at forklare højere indbrudsrater i kontrolområderne (Scherg, 2013).

I 2014 udgav Det Kriminalpræventive Råd (DKR) og TrygFonden guiden *Byplanlægning, der skaber tryghed*, som et led i projektet *Tryghed og mindre kriminalitet via byplanlægning* (Skou og Madsen, 2014). Projektets formål var at vise at tryghed og kriminalitetsbekæmpelse med fordel kan tænkes ind i kommune- og lokalplanlægningen og omfattede fem kommuner¹⁰, som over tre år har arbejdet med CPTED i byplanlægningen (Skou og Madsen, 2014). Hovedkonklusionerne i projektet er, at arbejdet med situationel kriminalitetsforebyggelse i byplanlægningen, er ukendt territorium for flere kommuner, som "først skal opdages og dernæst indarbejdes i planarbejdet" (Skou og Madsen, 2014, s. 10). En særlig udfordring består i, at facilitere samarbejde på tværs af faggrupper og forvaltninger/afdelinger. Dog har projektets forløb også vist, at der er gode muligheder for at arbejde kriminalpræventivt med byplanlægning inden for den

¹⁰ Aarhus, Esbjerg, Ballerup, Kalundborg og Guldborgsund kommune.

eksisterende lovgivning, at det nytter at arbejde systematisk med forebyggelse i byplanlægningen og at der kan opnås gode resultater med små og enkle midler. Endvidere anbefales det, at inkludere trygheds- og kriminalpræventive tiltag som faktorer i miljøvurderingen af kommunale planer og programmer, således at disse vurderes på lige fod med andre miljømæssige parametre (Skou og Madsen, 2014).

Forsikring & Pension – Mindstekrav til skalsikring ved forsikring af erhvervsejendomme

Fra 1995-2005 var indbrudsraten i erhvervsejendomme højere end den var for private hjem. I 2005 blev kurven knækket, hvilket delvist tilskrives skærpelse af Forsikring & Pensions's krav til indbrudssikring ved forsikring af erhvervsejendomme (Nielsen og Stephansen, 2014). Såfremt erfaringer fra denne ordning kan overføres til private boliger, eksempelvis ved at stille krav til skalsikring alt efter værdien af boligens indbo, kan denne ordning måske have relevans for og kan bruges som inspiration for den fremtidige forbedring af indbrudsforebyggelse i alment boligbyggeri.

I 1989 indførte F&P fælles retningslinjer for skadesforsikringsselskaberne, som havde til hensigt at sikre en ensartet sikringsstandard ved forsikring af erhvervskunder. Denne ordning er kendt som F&P's sikringsniveauer (F&P, 2015). De fælles retningslinjer udmønter sig i en certificeringsordning, hvor erhvervskunder påkræves et vist niveau af indbrudssikring for at blive forsikrede imod indbrud. Modsat PKVW og SBD, kræver F&P ikke et fast niveau af indbrudssikring. I stedet fastsættes det påkrævede sikringsniveau af døre, vinduer, låse, og lignende, i overensstemmelse med værdien og typen og forsikringstagerens varesortiment samt løsøre (såsom computere) til internt brug i virksomheden (F&P, 2015).

Det påkrævede sikringsniveau består af to dele, et tal og et bogstav (henholdsvis 10, 20, 30, 40, 50 og 60 samt S, C og O). Tallet angiver sikringsniveauet på baggrund af varetype og den totale værdi af sortimentet, alt imens bogstavet angiver omfanget af den påkrævede sikring¹¹ (F&P, 2013). Sikringen skal foregå med produkter, som er godkendt af F&P. Desuden skal disse sikringsprodukter,

¹¹ Sikringsniveauet løber fra laveste sikring (10) til højeste sikringsniveau (60). Sikrings omfang er enten skalsikring (S), det vil sige en sikring af hele virksomheden, cellesikring ©, som angiver en sikring af bestemte afdelinger eller rum i virksomheden, eller objektsikring (O), som angiver sikring af et specifikt objekt.

eksempelvis indbrudsresistente låse, døre og vinduer, være installeret af en installatør, som er godkendt af F&P. Dette kræves med henblik på at sikre brug af korrekt udstyr til sikringen og at dette udstyr er installeret korrekt (F&P, 2015).

Tryghedsvandringer

De såkaldte tryghedsvandringer er en svensk metode, som har vundet udbredelse i Danmark inden for de seneste år. Vandringerne udføres af beboere, ansvarlige for boligområdets vedligeholdelse, repræsentanter fra kommune og politi samt eventuelle andre interessenter i det lokale forebyggelses- og tryghedsarbejde. Fordelen ved denne metode er, at man møder beboere (og andre interessenter), som til dagligt færdes i boligområdet og kender til de problemer, som måtte findes, samtidig med at man involverer andre aktører såsom kommune og politi. De kan så bidrage med professionelle råd og vejledning om forebyggelse samt skabe handling overfor problemer, der ligger udenfor boligforeningernes kontrol (Christensen, Avlund og Kjeldsen, 2013).

Tryghedsvandringer indbefatter i al sin enkelthed en vandring igennem et boligområde, hvor de deltagende aktører identificerer og diskuterer mulige løsninger på kilder til utryghed. Således placerer metoden sig inden for situationel kriminalitetsforebyggelse, da de identificerede løsninger ofte beror på ændringer i lokalområdet, såsom bedre belysning, beskæring af beplantning, fjernelse af graffiti og reparation af eventuel hærværk (Christensen, Avlund og Kjeldsen, 2013). Disse tiltag fjerner synlige tegn på normbrud, som, ifølge den såkaldte *broken windows* teori, indbyder til kriminalitet à la indbrud, idet synlige normbrud skaber indtrykket af et boligområde, hvor ligegyldighed hersker og man derfor har en god sandsynlighed for at slippe afsted med kriminalitet (Christensen, Avlund og Kjeldsen, 2013). Når disse tegn fjernes, skaber man et tryggere boligområde, som flere borgere vil bevæge sig ud i og benytte. Således øger man antallet af sociale øjne på gaden og skaber rammen for uformel social kontrol, som kan dæmme op for kriminelle handlinger (Christensen, Avlund og Kjeldsen, 2013).

Dog bør det holdes *in mente*, at tryghedsvandringer er et tveægget sværd; hvis identificerede problemer ikke løses inden for en rimelig tidshorizont kan det føre til frustration blandt tryghedsvandringens deltagere og skabe et indtryk af et handlingslammet boligområde, karakteriseret af ligegyldighed. Dette kan i yderste konsekvens øge utryghed og kriminalitet, fremfor at mindske disse (Christensen, Avlund og Kjeldsen, 2013).

Slutteligt skal det nævnes, at tryghedsvandringer ikke kan stå alene som præventivt middel, da kriminalitet og indbrud ofte skyldes sociale faktorer, som nærmiljøet ikke kan påvirke. Derfor bør situationel kriminalitetsforebyggelse suppleres med andre forebyggende tiltag (Christensen, Avlund og Kjeldsen, 2013).

7.2 Erfaringer

Nabohjælp

Ganske ligesom i Sverige, er Nabohjælp den mest udbredte form for indbrudsforebyggelse i Danmark. Det Kriminalpræventive Råd (DKR) søsatte sin første Nabohjælpskampagne i 1986 og en undersøgelse fra 2012 viser, at 76% af danske husstande er omfattet af en form for formel eller uformel Nabohjælp, samt at 64% ønsker en mere organiseret ordning (DKR, 2013; Nabohjælp, 2015). Heraf er næsten 100.000 husstande omfattet af den officielle Nabohjælpsordning under DKR og TrygFonden (DKR, 2015a).

På lige fod med de svenske erfaringer, har den teknologiske udvikling, i særdeleshed indenfor IT-teknologi, ført til en effektivisering af Nabohjælpsordningen. DKR og TrygFonden opdaterede Nabohjælpsordningen i 2013, med indførelse af digitale netværk, som bl.a. muliggør hurtigt kommunikation imellem en gruppe af Nabohjælpere og politiet, f.eks. i det tilfælde, at man ser noget mistænkeligt i sit nabolag (DKR, 2015b).

Nabohjælp har vist sig som et effektivt middel til forebyggelse af indbrud, som vurderes at kunne forebygge 16-26 % af indbrud (se afsnit 6.2 - Nabohjælp). Dog er det uvist, hvilke elementer af Nabohjælp som har de effektgivende udslag, da Nabohjælp ofte tilpasses det enkelte boligområdes specifikke situation.

Politiet støtter oprettelse af Nabohjælp, f.eks. ved at tage ud til bolig- og grundejerforeninger og holde oplæg samt uddele materiale om hvordan Nabohjælp startes og drive. Det bekræftes endvidere af de adspurgte politikredse, at Nabohjælp er en effektiv forebyggende indsats, som vinder frem landet over (Mylund, 2015; Nielsen, 2015; Krogaard, 2015).

Politiets forebyggende indsats

Som tidligere nævnt, er det implementeret i politiets nationale forebyggelsesstrategi, at man skal rådgive ofre for reviktimisering. Oprindeligt materialiserede dette sig i en målsætning om, at ofre for gentagne indbrud skulle have en betjent på besøg til at rådgive om effektiv indbrudssikring. Det har dog vist sig,

at ofrene for reviktimisering ofte ikke ønsker rådgivningen, derfor er målsætningen blevet ændret, således at politiet nu skal tage kontakt til ofrene inden for en måned efter det andet indbrud og tilbyde rådgivningen (Krogaard, 2015).

Dette forebyggende initiativ imod reviktimisering er landsdækkende, dog viser afholdte interviews med visse af landet politikredse, at der lokalt også arbejdes med andre forebyggende initiativer. F.eks. tilbydes ofre for indbrud rådgivning allerede efter det første indbrud i Nordjyllands politi kreds, i Fyns politikreds afholder man borgermøder, hvor interesserede kan møde op og høre om indbrudsforebyggelse og i Sydøstjyllands politikreds har man startet et projekt, som sigter efter at tilbyde rådgivning inden indbruddet sker (Mylund, 2015; Krogaard, 2015; Nielsen, 2015). Denne rådgivning foregår i regi af et offentlig-privat samarbejde imellem Sydøstjyllands politi og udvalgte låsesmede. Boligforeninger tilbydes, at politiet og låsesmeden kommer forbi til en gennemgang af Nabohjælp og tryghedsvandringer, samt en gennemgang af boligens skalsikring forestået af låsesmeden, for dem som måtte ønske det. Denne gennemgang udmønter sig i en rapport, der fungerer som en tjekliste for hvilke sikrings tiltag der bør udføres på boligen, samt et uforpligtende tilbud fra låsesmeden (Nielsen, 2015).

Politiet har også en landsdækkende indsats imod kendte gengangere med hensyn til indbrud. Blandt disse tiltag holdes der bl.a. øje med om begåede indbrud passer på kendte gerningsmænds *modus operandi*, det vil sige deres fremgangsmåde i forhold til at begå indbrud (Mylund, 2015). Derudover forsøges der at skærme for, at kendte indbrudstyre bliver bevilget udgang fra fængslerne i de perioder, hvor der begås særligt mange indbrud, f.eks. over julen og i løbet af industriferien (Krogaard, 2015).

Ligesom i Sverige, modtager det danske politi efterretninger fra udenlandske politimyndigheder, når kendte indbrudsturister bevæger sig imod Danmark. Det fremføres dog, at det ikke er muligt at spore disse turister på samme måde som i Sverige, da Danmark står i en anderledes geografisk situation, i og med at der er færre knudepunkter i Danmark end i Sverige, hvor man kan føre kontrol (Mylund, 2015; Hall, 2015).

Resultater

Der hersker enighed på tværs af de adspurgte kredse, om at skalsikring af boligen er et essentielt element i indbrudsforebyggelse. Der henvises bl.a. til at en synlig skalsikring, som gør det tydeligt for potentielle indbrudstyre at der i denne bolig er foretaget foranstaltninger for at besværliggøre hans forehavende,

kan medvirke til at tyven vælger et andet mål eller helt opgiver sit forehavende (Myland, 2015; Nielsen, 2015).

Der advares dog også imod for kraftig skalsikring, da for stærkt befæstede boliger kan medvirke til at fremme utryghed i et boligområde, endvidere kan dederede mure og lignende kraftig skalsikring medvirke til at skærme for social overvågning og dermed give gerningsmanden arbejdsro, således kan for kraftig sikring have den modsatte effekt og øge risikoen for indbrud (Nielsen, 2015; SCPA, 2005). Desuden lader der til at være bred enighed om, at mekanisk sikring, det vil sige sikring af døre, låse, vinduer og deslige – bør være på plads - inden man anskaffer elektronisk sikring, såsom tyverialarmer og overvågning (Mylund, 2015; Nielsen, 2015).

Endelig slås det fast, at skalsikring ikke kan stå alene som forebyggende tiltag. Hos Sydøstjyllands politi fremhæver man, at effektiv indbrudsforebyggelse bør forløbe som en proces i et boligområde, hvor beboerne kommer hinanden ved og lærer hinanden bedre at kende – f.eks. igennem tryghedsvandringer og nabo-hjælp. En sådan proces øger det sociale aspekt af indbrudsforebyggelse og gør folk mere opmærksomme på at hjælpe hinanden og holde øje med hinandens ejendom (Nielsen, 2015).

Skønt skalsikring fastslås som værende vigtig for det forebyggende arbejde, lader det ikke til at der findes fælles fodslag for rådgivning herom på tværs af politikredsene. Hos Nordjyllands politi rådgiver man eksempelvis i henhold til EU-standarden, som bl.a. også benyttes i det Hollandske PKVW, hvor man hos Østjyllands politi derimod rådgiver efter viden indsamlet fra gerningsstedundersøgelser og viden fra private samarbejdspartnere, som f.eks. låsesmede (Mylund, 2015; Nielsen, 2015).

Politiets erfaringer peger på, at der hersker en forsikrings- fremfor en sikringskultur blandt danskerne (Myland, 2015; Nielsen, 2015). Med dette menes, at danskerne forlader sig på deres forsikring til at erstatte deres ejendele i tilfælde af indbrud, fremfor at investere i skalsikring af boligen. Dog påpeges det, at folk som har oplevet indbrud ofte ændrer holdning, da man typisk først oplever de psykiske omkostninger ved indbrud efter det er blevet begået (Nielsen, 2015). Dette underbygges af en rapport fra F&P (2013), som fandt at skønt 97% af danskerne normalt føler sig trygge, føler op imod 66% af danskere, som har været udsat for indbrud, sig utrygge. Det anslås, at den manglende vilje til at investere i skalsikring forud for et indbrud ofte er et prioriterings spørgsmål (Nielsen, 2015). I denne sammenhæng kunne en fælles minimum standard for boligens modstandsdygtighed overfor indbrudsforsøg medvirke til at nedbringe

indbrudsraten på langt sigt. Undersøgelser fra England har vist, at selvom skalsikring ofte medfører en stor udgift for beboeren, er der tale om en relativt lille ekstraudgift ved nybyggerier (Armitage, 2015). Derfor vil minimumskrav i byggregulativerne kunne bevirke til, at der bliver udført mere og bedre skalsikring. Dog vil en sådan fremgangsmåde være en mangeårig proces.

Alternativt kan sådanne standarder også indføres igennem mindre indgribende tiltag, eksempelvis igennem certificeringsordninger. Hos Sydøstjyllands politi overvejer man at forsøge sig med sikring af hele boligområder, eventuelt i form af certificering, som det næste trin i det ovennævnte forebyggelsesprojekt (Nielsen, 2015).

8 KILDE OG LITTERATURLISTE

Liste over andre kilder til belysning af indbrudsforebyggelse.

8.1 Holland

- Alexander C. (1977). *A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction*. Oxford University Press (USA).

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (2014). URL: <http://www.hetccv.nl> [Tilgået marts 2015].

- Grontmij (2014). Screening af konsekvenser ved indførelsen af krav om indbrudssikre døre og vinduer i Holland.
- Jongejan, A. (2010). *The Dutch "Police Label Secure Housing, a Successful Approach*. *Internal Security*, 2(1), s. 147-162.
- Jongejan, A. og Woldendorp, T. (2013) *A Successful CPTED Approach: The Dutch 'Police Label Secure Housing'*. *Built Environment*, 39(1), s. 31-48.
- Liedl, C. (2011). *Top-down vs. Bottom-up: Does a top-down approach bear more advantages than a bottom-up approach within the implementation process of housing security projects?* Europäisches Zentrum für Kriminalprävention e.V.
- Polder, W. (1992). *Crime prevention in the Netherlands: Pilot projects evaluated*. *Dutch penal law and policy*, 7, s. 1-7
- Tieman, L. (2015). *Interview*. Projektleder: Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.
- Waller, I. (2006). *Effective Measures for the Prevention of Crime Associated with Urbanization*. *Resource Material Series*, 68, s. 75-88.
- Willemse, H. (1994). *Developments in Dutch Crime Prevention*. *Crime Prevention Studies* (Redigeret af Clarke, R. V.). Kap. 2, s. 33-47.
- Government of the Netherlands, News item 30-04-2015 12:16: <https://www.government.nl/latest/news/2015/04/30/2015-also-starts-with-fewer-burglaries>

8.2 England

- Armitage, R. (2004): Secured By Design – an investigation of its history, development and future role in crime prevention. Doktordisputats. *University of Huddersfield*.
- Armitage, R. og Munchuk, L. (2011). *Sustaining the crime reduction impact of designing out crime: Re-evaluating the Secured by Design scheme 10 years on*. *Palgrave Security Journal*, 24(4), s. 320-343.
- Armitage, R. (2015). *Interview*. Professor i kriminologi. University of Huddersfield.
- Association of British Insurers [ABI] (2006). *Securing the Nation: The Case for Safer Homes*.
- Association of Chief Police Officers [ACPO] (2014): Secured by Design – New Homes 2014. URL: <http://www.securedbydesign.com/pdfs/SBDNewHomes2014.pdf> [tilgået april 2015]
- Bowles, R. og Pradiptyo, R. (2004). *Reducing Burglary Initiative: an analysis of costs, benefits and cost effectiveness*. Home Office, online report 43/04.
- Cohen, L. E. og Felson, M. (1979): Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44, s. 588-608.
- Cozens, P., Pascoe, T. og Hillier, D. (2007): Critically Reviewing the Theory and Practice of Secured-by-design for Residential New-build Housing in Britain. *Burglary: International Library of Criminology, Criminal Justice and Penology*, 2 ed., s. 345-362. Aldershot (UK). Ashgate.
- Curtin, L., Tilley, N., Owen, M. og Pease, K. (2001). *Developing Crime Reduction Plans: Some Examples from the Reducing Burglary Initiative*. Home Office, Crime Reduction Research Series, paper 7.
- Hamilton-Smith, N. (2004). *The Reducing Burglary Initiative: design, development and delivery*. Home Office, research study 287.
- Jacobson, J., Maitland, L. og Hugh, M. (2003). *The Reducing Burglary Initiative: investigating burglary*. Home Office, research study 264.

-
- Office for National Statistics (2015). *Crime in England and Wales, Year Ending March 2015*.
 - Stummvoll, G. (2012). *Governance through norms and standards: The normative force behind design-led crime prevention*. *Criminology & Criminal Justice*, 12(4), s. 377-396.
 - Teedon, P., Reid, T., Griffiths, P., Lindsay, K., Glen, S., McFadyen, A. og Cruz, P. (2009): *Secured By Design Impact Evaluation*. *Caledonian Environment Centre*.

8.3 Sverige

- Bennett, T. H., Holloway, K. R. og Farrington, D. P. (2008). *Effectiveness of Neighbourhood Watch in Reducing Crime*. Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet [Brå] (2015). *Crime and statistics: Burglary*. URL: <https://www.bra.se/bra/bra-in-english/home/crime-and-statistics/burglary.html> [tilgået juni 2015]
- Eksten, A. (2013). *Satsningen på fler poliser: Vad har den lett till?* Brottsförebyggande rådet, rapport 2013:12.
- Gustafsson, C. og Hollari, S. (2005). *Ett steg på väg: Kartläggning av de lokala brottsförebyggande råden*. Brottsförebyggande rådet, rapport 2005:15.
- Hall, A. T. (2015). *Interview*. Chef for Udviklingsafdelingen, Polismyndigheten.
- Justitiedepartementet (1996). *Allas vårt ansvar: ett nationellt brottsförebyggande program*.
- Nielsen, A. Ø. og Stephansen, C. G. (2014). *Indbrud i Danmark og vores nabolande*. Forsikring & Pension, analyserapport 2014:1.
- Olseryd, J. (2013). *Brottsutveklingen vissa egendomsbrott, rattfylleri och narkotikabrott*. Brottsförebyggande rådet, kortanalys.
- Patel, E. (2013). *Polisers syn på brottsförebyggande arbete*. Brottsförebyggande rådet, rapport 2013:21.
- Sallander, E. (2012). *Neighbourhood watch in multiple family dwellings – a guide*. Brottsförebyggande rådet.

- Svanberg, K. (2015). *Interview*. Chef for Udvikling og Støtte til Lokal Kriminalitetsforebyggelse, Brotsförebyggande rådet.
- Wahlin, L. (2002). *Burglary*. Swedish Crime Trends (Redigeret af Ulrikson, B.). Kap. 8, s. 119-128.

8.4 Danmark

- Bygningsreglementet (2014) *Generelt*. URL: http://bygningsreglementet.dk/br10_05_id50/0/42 [tilgået august 2015]
- Christensen, K. O., Avlund, N. og Kjeldsen, L. (2013). *Tryghedsvandringer – Resultater og erfaringer fra 29 tryghedsvandringer i udsatte boligområder 2010-2012*. Center for Boligsocial Udvikling.
- Det Kriminalpræventive Råd [DKR] (2013). Årsberetning 2012.
- Det Kriminalpræventive Råd [DKR] (2015a): Årsberetning 2014.
- Det Kriminalpræventive Råd [DKR] (2015b): *Nabohjælp i dit område*. URL: <http://www.dkr.dk/organiseret-nabohj%C3%A6lp> [tilgået juli 2015]
- Forsikring og Pension [F&P] (2013). *Erhvervsforsikring: Sikringsniveauet skal passe til risikoen – bliv sikker på erstatning ved indbrud*. URL: <http://www.forsikringogpension.dk/virksomheder/fpsikring/tyveri/Documents/Sikringsniveauet%20skal%20passe%20til%20risikoen%20web.pdf> [tilgået juli 2015]
- Forsikring og Pension [F&P] (2015). *Sikringskatalog*. Kapitel 3: Varegruppeskema & sikringsniveauer.
- Justitsministeriet (2010). *Indbrud i private hjem – kurven skal knækkes!*
- Krarup, E. R. og Pedersen, L. H. (2015). *Boligminister vil stoppe tyven*. Fyens Stiftstidende, 89, s. 1.
- Krogaard, E. (2015) *Interview*. Vicepolitiinspektør, Fyns Politi.
- Mylund, A. (2015). *Interview*. Sikringsrådgiver, Nordjyllands Politi

-
- Nabohjælp (2015): *Nabohjælp kan forebygge hvert 4. indbrud*. URL: <http://www.xn--nabohjlp-o0a.dk/om-nabohjaelp/det-virker/> [tilgået juli 2015]
 - Nielsen, J. J. (2015). *Interview*. Specialkonsulent, Kriminalpræventivt Sekretariat, Sydøstjyllands Politi.
 - Scherg, R. H. (2013). *Kriminalpræventiv og utryghedsforebyggende miljø- og byplanlægning: En vidensopsamling*. Statens Byggeforskningsinstitut, rapport 2013:27.
 - Sorensen, D. W. M. (2011). *Rounding Up Suspects in the Rise of Danish Burglary: A Statistical Analysis of the 2008/09 Increase in Residential Break-ins*. Det Kriminalpræventive Råd.
 - Skou, H. M. og Madsen, C. N. (2014). *Guide til mere trygge byer: Byplanlægning, der skaber tryghed*. Det Kriminalpræventive Råd og Trygfonden.
 - Van Dijk, J. (2013). *Household Security and European Trends in Burglary*. Præsentation. Sikkerhedsbranchen.

9 BILAG

Bilag 1

Komplet liste med krav til PKVW-certificerede byggerier. Tiltag markeret med "*" er ufravigelige krav, alle andre tiltag er anbefalinger.

Byplanlægning og -design (S):	
S-1: Differentiering af boliger	
Hvad: Varians af boligtype, -størrelse, pris og ejerskabsform.	Hvordan: Varians introduceres igennem differentierede nabolag i boligområdet.
S-2: Højde og Skala af bygninger	
Hvad: Boligbyggerier bør ikke overstige 5 etager.	Hvordan: <i>Low-rise</i> bygninger med max 20 forbundne enheder.
S-3: Forbindelse til eksisterende områder	
Hvad: Nye boligområder skal være tæt forbundet til eksisterende områder.	Hvordan: Tydelige indkørsler og fravær af "ingenmandsland" (max 100 m).
S-4: Adgang til boligområder*	
Hvad: Adgang til boligområdet skal være begrænset.	Hvordan: Indgange for motoriseret trafik til boligområdet bør begrænses til 2 (området < 500 huse) eller 4 (området er > 500 huse).
S-5: Ruter til langsom trafik*	
Hvad: Sikre cykel- og gangstier.	Hvordan: Mindst en sikker rute på forsiden af husene uden tunneller, gangbroer, mv. Endvidere må rekreative stier ikke give falsk tryghed, fx bør stier uden sociale øjne ikke oplyses efter samme standard som de "sikre stier".
S-6: Layout af stisystemer*	
Hvad: Socialsikker strukturering af veje og stisystemer.	Hvordan: Se K-4.
S-7: Rekreative områder og offentlige parker	
Hvad: Rekreative områder, offentlige parker og -haver.	Hvordan: Når boligområdet er >500 huse, bør det indeholde grønne- og rekreative områder. Disse bør placeres i mindre bæltter fordelt over bo-

	ligområdet.
S-8: Nabolagets faciliteter	
Hvad: Boligområdets faciliteter skal ikke være en kilde til gene.	Hvordan: Mindst 60% af områdets faciliteter skal være overvåget af sociale øjne fra private bygninger. Gangstier til og fra faciliteterne skal også kunne ses fra private hjem. Faciliteterne indeholder tilstrækkelige foranstaltninger til cykler (fx stativer).
S-9: Faciliteter som tiltrækker mange mennesker	
Hvad: Faciliteter som tiltrækker mange mennesker skal være til så lidt gene som muligt.	Hvordan: Sådanne faciliteter placeres i udkanten af boligområdet. De er placeret tæt på offentlig transport og gang-/cykelstier til og fra stedet følger vejen for motoriseret trafik; uden genveje.
Offentlige områder og pladser (O):	
O-1: Offentlig belysning*	
Hvad: Gadebelysningen skal være ikke-blændende og oplyse området ensartet. Folk skal kunne ses tydeligt på mindst fire meters afstand.	Hvordan: Håndbogen beskriver forskellige tekniske specifikationer, fx en mindste RA værdi på 25 og en anbefalet værdi på 60, og tilføjer at træer ikke må blokere for lyset.
O-2: Udendørs parkering*	
Hvad: Udendørs parkeringsfaciliteter skal være placeret tæt på beboelsen, som skal have et godt udsyn over parkeringsområdet.	Hvordan: Parkering skal enten foregå på egen ejendom eller på fælles parkeringspladser for max. 20 biler. Sådanne pladser skal være oplyste og synlige fra min. 2 boliger tilknyttet parkeringspladsen.
O-3: Offentlige parkeringsanlæg*	
Hvad: Offentlige parkeringsanlæg skal være socialt sikre.	Hvordan: Dette opnås igennem skrappe krav til belysning. Der udspecificeres mindstekrav på 200 lux om dagen og 100 lux om natten, med en mindsteværdi på 60 RA. Desuden skal anlægget være let overskueligt og godt skiltet.
O-4: Tunneller*	
Hvad: Tunneller til motoriseret trafik, cyklister og fodgængere skal være	Hvordan: Tunnellen skal omfatte flere former for trafik, være let overskuelig

socialt sikre og godt belyst.	(uden nicher og indhak). Overflader skal være modstandsdygtige overfor graffiti eller være lette at rengøre.
O-5: Stoppesteder	
Hvad: Stoppesteder for offentlig transport skal være synlige.	Hvordan: Stoppestederne skal være synlige fra omkringliggende bygninger. Beplantning må ikke sløre udsynet til stoppestedet. Læskure skal være gennemsigtige (fx af glas) og oplyste.
O-6: Lukkede områder*	
Hvad: Lukkede områder og gårdarealer skal ikke indbyde til vandalisme, være en kilde til gene ved at udsætte omkringliggende bygninger for yderligere risiko for indbrud.	Hvordan: Der skal være et godt udsyn fra de omkringliggende bygninger, området skal kunne spærres af eller let gøres sikkert og stier skal være oplyste.
O-7: Gademøblering	
Hvad: "Gademøblering" skal ikke føre til vandalisme, graffiti eller asocial adfærd.	Hvordan: Små faciliteter bør sammenlægges. Man bør overveje hvordan man minimerer gene fra bænke der bruges til at "hænge ud". Materialer skal være holdbare, med henblik på at modstå vandalisme.
O-8: Faciliteter for unge	
Hvad: Legepladser og andre faciliteter for unge skal være sikre og tilgængelige for unge i alle aldersgrupper.	Hvordan: Faciliteter for forskellige aldersgrupper adskilles og de skal være synlige fra omkringliggende boliger. Faciliteter for teenagere skal være inden for boligernes indflydelsessfære, men skal ikke nødvendigvis være synlige fra boligerne.
O-9: Mure og overflader	
Hvad: Graffiti på mure og overflader i offentlige områder skal undgås for så vidt muligt.	Hvordan: Afskærm overflader igennem beplantning eller behandl overfladerne med en belægning, som er let at rengøre.
O-10: Management plan	
Hvad: Området skal have en "management plan". Denne skal aftales skriftligt af alle relevante interessenter i området.	Hvordan: "Management planen" skal indeholde en plan for områdets vedligeholdelse, et "call desk", hurtig reparation og rengøring, regelmæssigt til-

	syn og strukturelle reparationer. Dette skal gøres igennem samarbejde og kommunikation imellem beboere og andre interessenter.
Udformning og placering af bygninger, adgangsgivende veje og stier (K):	
K-1: En-families huse – Layout og placering; forparti	
Hvad: En-families huses frontparti og indgang skal være synlige fra offentlige steder. Der skal skabes tydelig adskillelse af offentlig og privat område.	Hvordan: Boliger skal have en forhæng med en dybde imellem 2-5 m. Husets forside skal enten være plan eller nicher og udskæringer skal være formet på en måde, så de ikke forstyrrer overblikket over bygningen og social sikring.
K-2: En-families huse – Layout og placering; bagparti	
Hvad: Bagsiden af en-families huse skal være afskærmet og vanskelig at opnå uautoriseret adgang til.	Hvordan: Adgang til bygningens bagside begrænses enten ved brug af fuldt aflukkede boligbyggerier, ved ikke at have gangstier bag bygningen eller ved at gøre sådanne gangstier begrænsede (se nedenfor).
K-3: Boligbyggerier – Layout og placering	
Hvad: Boligkomplekser skal placeres så de er socialt sikrede og under opsyn. Der skal skabes afstand og tydelig afgræsning imellem det offentlige og private rum for stueboliger.	Hvordan: Stueboliger skal have en have eller terrasse. Disse skal strække sig kontinuert langs med bygningen. Bygningens indgange skal være synlige; uden forhindring (fx beplantning) og med god belysning. Der skal være korte og sikre ruter til parkeringsanlæg.
K-4: Passager og stisystemer*	
Hvad: Alle smalle passager skal være sikre, let overskuelige og ikke indbyde til uvedkommende personer.	Hvordan: Om muligt skal passagerne være lige eller uden skarpe hjørner og drejninger, godt oplyst og minimum 1,5 meter brede. Hver side af passager skal åbne op til ti beboelsesejendomme. Er der flere ejendomme skal passagen være bredere eller lukket med et hegn.
K-5: Opdeling af haver	
Hvad: Boliger, som ligger langs med adgangsgivende veje eller nær ind-	Hvordan: Der opsættes en barriere på min. 1,8 m.

gange til beboelsesområder, bør være indhegnede for at sikre imod indbrud.	
K-6: Opbevaringsskure og garager*	
Hvad: Opbevaringsskure eller garager skal placeres, så der skabes et sikkert og naturligt overvåget område.	Hvordan: Maksimum 20 skure eller 10 garager samlet på et sted, synlige fra beboelsesejendomme og tilstrækkeligt oplyst.
Bygningerne (G):	
G-1: Boligbyggerier – Størrelse og opdeling*	
Hvad: Det enkelte boligbyggeri skal være genkendeligt i både størrelse og layout og adgang for uvedkommende skal begrænses.	Hvordan: Bygningen skal have et begrænset antal boliger i hvert galleri. Gallerierne skal være adskilt. Korridorer og brandveje skal være aflukkede og må ikke være nemme at klatre på.
G-2: Balkoner	
Hvad: Private udendørs rum på lejligheder over stueniveau skal skabe kontakt imellem gaden og beboerne.	Hvordan: Rækværker og hegn skal udarbejdes i gennemsigtigt materiale. Der skal afskærmes imellem tilstødende balkoner og balkoner skal placeres min. 2,4 m. over jordens overflade, for at forhindre indbrudstve i at klatre op via balkonen.
G-3: Indgangspartier*	
Hvad: Indgange til bygningen skal være indbydende for beboere og deres gæster, men ikke for uvedkommende. Indgangen gør det muligt for beboerne at genkende hinanden.	Hvordan: Indgangen skal være oplyst, have en begrænset dybde, kunne ses fra offentlige områder, være indbrudssikret, have et samtaleanlæg og adgang til postkasser udefra. Desuden skal et indgangsparti i glas sikre god oversigt.
G-4: Døre og fællesområder*	
Hvad: Indgangsdørene til fællesområder såsom opbevaringsrum, parkeringskældre og cykelskure er selvlukkende og fungere som en sikker nødudgang.	Hvordan: Dørene skal være selvlukkende og kunne åbnes indefra uden nøgle, udefra skal der ikke være et dørhåndtag og døren skal være forsynet med gennemsigtigt glas.
G-5: Belysning af fællesområder*	
Hvad: Fællesområder skal være oplyst i passende grad.	Hvordan: Belysning på fællesområder skal være placeret min. 1 m. over gulvet. Belysningsgraden skal være min.

	20 lux og RA-værdien skal være min. 20. Lyskilder skal sikres imod vandalisme.
G-6: Elevatorer*	
Hvad: Elevatorer i boligbyggerier skal være sikre og tilstrækkeligt oplyst.	Hvordan: Elevatorens bagside skal have et vandalsikkert spejl. Elevatoren skal indeholde kommunikations- og alarmeringsmuligheder. Belysningsgraden skal være min. 50 lux. Besøgende skal ikke have adgang til fælles områder igennem elevatoren (fx ved at elevatoren aktiveres med kort udleveret til beboere).
G-7: Fælles faciliteter – Indretning og omfang*	
Hvad: Fælles opbevaringsrums faciliteter skal være indrettet, så de er både praktiske og sikre.	Hvordan: Et facilitetsområde skal max. indeholde 25 opbevaringsrum. Der skal være adgang til faciliteterne fra stueniveau. Gange skal være lige og ved hjørner skal der være opsat spejle. Belysning skal være min. 20 lux og have en RA-værdi på min. 20.
G-8: Opbevaringsrum – Døre*	
Hvad: Døre til opbevaringsrum skal være tilstrækkeligt indbrudsresistente.	Hvordan: Døre til opbevaringsrum skal som minimum leve op til standard NEN 5096 (også kaldet CEN-ENV 1627) RC 2 (eller tilsvarende standard). Der må ikke benyttes glaspartier i døren.
G-9: Faciliteter, som ikke er relateret til beboelse*	
Hvad: Faciliteter i bygning, som ikke er relateret til beboelse (fx butikker), må ikke forstyrre sikkerheden og andre aspekter af beboelsesoplevelsen.	Hvordan: Ingen faciliteter, som på nogen måde kan virke forstyrrende, må placeres i bygningen. Sådanne faciliteter skal have en separat indgang. Besøgende til faciliteterne skal ikke have adgang igennem fælles områder i beboelsesområdet.
G-10: Cykelskur*	
Hvad: Der skal være et fælles cykelskur, såfremt ejendommen ikke besidder individuelle opbevaringsrum.	Hvordan: Cykelskure skal have tilstrækkelig kapacitet. Døre og lys skal møde ovenstående krav. Skuret skal være gennemsigtigt, fx ved brug af

	indbrudssikkert glas.
G-11: Parkeringsanlæg*	
Hvad: Parkeringsanlæg tilhørende bygningen skal være sikre.	Hvordan: Parkeringsanlægget skal være aflåst og kun kunne åbnes af autoriserede personer. Belysningen skal være god (min. 40 lux). Der skal være godt udsyn, fx sikret via spejle. Anlægget skal være tydeligt skiltet og markeret. Der må max. være 25 opbevaringsrum, som giver direkte adgang til anlægget.
G-12: Mure og overflader	
Hvad: Graffiti på mure og overflader af boligbyggeriet skal forhindres for så vidt muligt.	Hvordan: "Blinde" mure og overflader skal beskyttes af grønne striber, planter, behandling med anti-graffiti belægning.
G-13: Management plan*	
Hvad: Byggeriet skal have en "Management plan", som sikrer vedligeholdelse. Denne plan skal være skriftlig.	Hvordan: Planen skal indeholde "call desk", hurtig reparation og rengøring, regelmæssigt tilsyn, strukturelle reparationer, samt samarbejde og kommunikation imellem beboere.
Boligen (W):	
W-1: Overblik over offentlige områder*	
Hvad: Boligen skal have overblik over offentlige områder, som ligger op til boligen.	Hvordan: Vinduer skal installeres på boligens forside. Beplantning må ikke forhindre udsyn.
W-2: Indgangsparti*	
Hvad: Alle døre der giver adgang til boligen skal være tilstrækkeligt indbrudssikrede og brugervenlige.	Hvordan: Dørene skal leve op til klasse RC 2 standarder for indbrudssikring (indbrudssikre i minimum tre minutter) og kunne åbnes med én hånd/nøgle.
W-3: Døre*	
Hvad: Indgangspartiet skal være sikkert og brugervenlig.	Hvordan: Indgangspartiet er synligt fra det omkringliggende området og have en begrænset dybde. Hvis indgangen er i en fordybning skal der være installeret belysning. Beboeren skal kunne se den besøgende med døren lukket og der skal være en stikkontakt til belys-

	ning.
W-4: Vinduer og ventilationsskakter*	
Hvad: Alle tilgængelige vinduer og ventilationsskakter, som kan give adgang til boligen, skal være indbrudssikrede.	Hvordan: Vinder og ventilationsskakte skal leve op til NEN 5096 (CEN-ENV 1627) standard klasse RC 2, eller tilsvarende. Der findes ingen krav for åbninger mindre end 15 cm.
W-5: Skylights*	
Hvad: Skylights, som kan give adgang til boligen, skal være indbrudssikrede.	Hvordan: Skal leve op til NEN 5096 (CEN-ENV 1627) standard klasse RC 2 eller tilsvarende. Der findes ingen specifikationer for skylights under 15 cm.
W-6: Garagen*	
Hvad: Boligens garage skal indbrudssikres.	Hvordan: Døre, vinduer, skylights, ventilationsskakte o. lign. skal leve op til standard NEN 5096 (CEN-ENV 1627) klasse RC 2, såfremt disse er tilgængelige. Der skal være en stikkontakt til belysning.
W-7: Eksterne opbevaringsrum og skure*	
Hvad: Opbevaringsrum og skure skal være indbrudssikrede.	Hvordan: Døre samt tilgængelige vinduer, skylights og ventilationsskakter skal leve op til standard NEN5096 (CEN-ENV 1627) klasse RC 2 eller tilsvarende. Der skal være en stikkontakt til belysning.
W-8: Røgalarm*	
Hvad: Beboere skal advares i tilfælde af brand.	Hvordan: Der skal installeres godkendte røgalarmer i henhold til gældende byggregulativer.
W-9: Indbrudsalarm	
Hvad: Boligen er konstrueret således, at indbrudsalarmer o. lign. let kan installeres. <i>*Dette krav gør sig kun gældende, ved boliger hvis værdi er større end eller lig med 1,5 gange regionens gennemsnitlige markedspris.</i>	Hvordan: Væggene indeholder rør til ledninger i et alarmsystem, både ved hoveddøren og på bagsiden af huset. Disse rørs placering i væggene skal gøres beboeren bekendt.
W-10: Information og kommunikation*	

Hvad: Beboere i sikrede boliger skal informeres om sikker adfærd.

Hvordan: Beboere modtager skriftlig information om den korrekte anvendelse af installerede tiltag. Der lægges vægt på anvendelsen af nøgler og flugtveje i tilfælde af brand.